Массе а мехкий пролетареш, вiашагiкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера дениз • ШИНАРА, 12 март, 1974 шу. • № 31 (5327). • Мах 2 кап.

СУХАЛБЕ, АХАРХО

Деррига низаш продукци дукхагIа, дикагIа, дIадодар кIезигагIа долаш яккхара тIадерзадаь болх беш ба Нохч-ГIалгIайчев юрта боахама къахьегамхой, ди тIехьагIа шерлу царна юкъера социалистически яхь, лакхлу къахьегама овсарле.

Укх шера, пятилетка къоастамбеча шера республика колхозашеи совхозашеи лаьрхIад 515 эзар тонн ялат, 203 эзар тонн шекара свекла, 21,6 эзар тонн гидуаргаш, 1,6 эзар тонн тхьамка, 148,2 эзар тонн баьцадаараш, 43,8 эзар тонн коартолаш, 58,9 эзар тонн сом, 104 эзар тонн комсаш яха. Из да соахкарчул а пятилетка планагIа яха лаьрхIарел а дукхагIа уж продукташ йоахаргйолга.

Боккха политически лоархIам болча документаша — КПСС Центральни Комитето партеген советски халкъаген даьча Кхайкарало юрта боахама продукташ дукхагIа яхара йоаржаьча Еррнгсоюзни социалистически яхьа хьакъехьарча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцамо дIамалеххара кхаш леладераша гIулакх вIаштIехьдаккхарах тийша да, керттерча даькъе, тIаийца декхараш кхоачашделга. Из ва юрта боахама производство дIахо сихха дегIайоалае, лаьтта леладара культура лакхъе, хIамаш дIаюош долча лаьттай структура тоае, бIаьстан балхашта дика кийчо яь духьал отта яхилга.

Тахан - кхоана яхар санна дIадоладергда вай республика цхьайолча районашка кхашкара балхаш. Дог делаш хургба йоагтIача бесса кийчо яь бIаьстана накъа баьхкараш. Масала, опытни механизатор Социалистически Къахьегама Турпал Саидов Баули керте латтача «Джалка» яхача шалински совхоза бригаде бIаьстана кийчо яь баьннаб; дика тоаяьй еррига машинаш, инвентарь, кхашка удобренеш яхкай, гурахьа дIайийнача культураште подкормка яьй, механизаторий курсашка деша а ховшабаь балха говзал лакхъейтай, дIаде мел эша фу долаш да.

БIаьсти дIаде мел эша баьцадаарий ерригача культурай фу дIадувча кондицега кхоачадаь, хIара бригада мел доагIар эза шо-шоай партех хьакъоастадаь дIаоттадаьд «Ассинский» сомий - баьцадаарий совхозе. Дика кийчъяьй укхаза юрта боахама техника, гурахье а аьха тоадаь, шаьрдаь, удобренешца хьаьидаь кийча да еррига культураш дIаюврийола кхаш

Иштта дика кийчо яьй бIаьстан балхашта Мичурина цIерагIча урус-мартановски совхозе а Грозненски района цхьаволча боахамашка а.

БIаьстанга кийчлуча хана даиза дисар. кIезига дале а, чIоагтIа IаткъаIш хургда ялат, баьцадаараш, кхыйола культураш дика хьувкъаяра. Из дага лоаттадеш хила веза хIара боахама кулгалхо, специалист, хIара болхло, колхозхо. Хьалха латтача боахамашка вIаши дIа-юха а ухаш миштта кийчо яьй хьожаш ба хIанз. Цу тайпара вIашагIбеттабаларо торо хулийт опыт дIа-юха эца, долаш дола кхоачамбоацараш ае, уж дIадахара наькъаш белгалде. Нийса да цхьадолча боахамаша бIаьстан балхаш дIадоладалехьа еррига техника, тIехьатувса инвентарь кхашка ара а яьккхе, цунга болх а байташ долаш дола кхоачамбоацараш хьалххехьа дIадоахаш хилар, хIана аьлча кхашкара балхаш доладеннача хьалхарча дийнахье а машинаша болх во беш, е ехе соцаш моттигаш дукха нийслу

Республика дуккхача колхозашка, совхозашка хадданза йоакхо ю керда механизатораш кийчбара, болаш барий говзал лакхъяра, цар болх бара торонаш вIаштIехьъяхара. Цу гIулакхэ йоагтIаш йола терко еча боахамашка лаьрххIа вIашагIъеххача курсашка кийчбаьб механизатораш. Бакъда уж кийчбар пайда бац нагахьа санна цар массане а болх бергболаш гIулакх вIаштIехь ца доаккхе.

Партийни, советски органий, боахамий кулгалхой, специалисташ декхарийла ба КПСС ЦК могаяь Казахски ССР, Белорусски ССР Ростовски областа колхозийи совхозийи механизаторий инициатива массе оагIорахьа хьал а лоацаш техникага сменагIа дукхагIа болх байтара тIаерзаяь хоадам боллаш йола мероприятеш белгалъе, уж кхоачашъелга Iалашде, техника сеца латтаргйоацаш, хIара машинага бизза болх байтаргболаш гIулакх вIаштIехьдаккха, бригадашка, механизировании отрядашка, звеношка боагтIаш бола кхетама болх бе.

ВIалла ла мегаргдолаш дац цхьадола боахамаш бIаьстана кийчо яра тIехьадисар, хIанз а техника тоаяь ца ялар, кхоачам хиллал вIаде фу Iалашданза, долаш дар дIадера кондицега дIакхоачаданза хилар, кхашка удобренеш йоххилга тIехьа теттар.

Цу тайпара кхоачамбоацараш да Назрановски района «Экажевский» совхозе, Меняинске цIерагIча шелковской совхозе, Грозненски района № 3 йолча сомий-баьцадаарий совхозе. Куйбышева цIерагIча шалински колхозе, кхычахьа.

Парте тIахьех советски нах таханарчул дикагIа кхоана къахьега, яхаш. ТIехьабусараш хила йиш яц вай, хIаьта хьалха латтараш декхарийла ба тIехьабусарашта новкъостал де, царна хьехам бала, шоай опыт дIаяла.

Кераадар, хьалха латтар балха юкъедоаладелга кхаш леладерий закон а хинна дIаотта деза. Цу хьалашка дикагIа вIаштIехьдаргда тIайийца декхараш дизза кхоачашде.

Парте районий, городий комитеташта, райисполкомий юртбоахама управленеи кулгалхошта, специалисташта, колхозашта, совхозашта хьалхашка латта декхар да лаьтта леладераш бIаьстан балхашта баха ма боагтIара накъа бахаре де мел дезар дар. хIара боахамо, бригадо, звенос тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачашделга Iалашдар.

20 АПРЕЛЕ—КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

КИЙЧО Ю

Дег тIара раьза а хинна хьаллаьцад В. И. Ленин ваь 104 шу дизара хетадаь 20 апреле коммунистически субботник дара хьалха латтача московски предприятей коллективай дика гIулакх Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза къахьегамхоша.

Цу къахьегама цIейна накъа болхаш укх деношка хьинар айдаь овсаре къахьегаш ба совхоза кхаш леладераш.

Соахка гурахьа ялаташ дийнача 3200 гектара минеральни удобренешца подкормка еш я. Самолеташца цу еррнгача майдан тIа хIанз шозлагIа удобренеш товсаш латт.

ХIара дийнахьа хIаранеца итт лафет йолаш 3 отряд я кхашка органически удобренеш дIаувзаш.

Гуйран-Iаь замалахь планагIа 14 эзар тонн кхо дIаоза дезача хIанзале 16 эзар тонн дIаэзад бIаьстан юхье ялат дувргдолча кхашка.

Из болх дика бу тракториста Мамсуров Махьмада, Гажукаев Шахмарзас, Ижаев Дукха-Вахас, кхыбараша.

Коммунистически субботник долча дийнахьа овсарле лакха йолаш къахьийга даькхар пятилетка фонда юкъе дахьа лерхI совхоза къахьегамхоша.

А. ТУГАНОВ.

Дукха балхаш дергда

Укх шера 20 апреле Еррнгсоюзни ленински коммунистически субботник дара Москверча хьалха латтача предприятешна дIадоладаь дика гIулакх чIоагIа раьза хинна хьаллаьцад «Горскнефть» НГДУ болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча нах. Коммунистически субботник долча дийнахьа мехкдаьттеи гази йоахача управлене хьинар айденна къахьегаш хургва 273 саг.

ЦхьоалагIча районни инженерно-технологически служба болхлоша скважинашкарча къаьнача оттяжкашта метта кердаяраш оттаергья, цхьан скважинерча лахчан подмостковни брусешта метта аьшка яраш оттаергья, хьагул а даь «Вторчермете» дIалургда 12 тонн тиша аьшк.

Иштта дика къахьегаш хургба цу дийнахьа шоллагIча районни инженерно-технологически служба мехкдаьттахой. Къаьнеча, хIанз скважинаш болх беш йоацача, ялхлагIча участкера оборудовани вIашагIа а яьккха, нийсъяь дIаоттаергья. Духхьала цу цхьан дийнахьа цар вIашагIйохкаргья ворхI трапни установка, кхоъ приемни коллектор, пхиъ дюймови турбаш яда 700 метр дIоахал дола факельни линия, кхоъ замерни емкость, цхьа регуляторни будка, цхьа регулятор-коллектор. Оборудовани дIаоттае кхоалагIча участкера № 45 йолча скважине кхаччалца йолча 8 дюймови турбашта ремонт ергья.

Еррнгсоюзни коммунистически субботник долча дийнахьа иштта хьинаре къахьегаш тайп-тайпара балхаш ваккхдоахаш хургба пароводоснабжене скважинашта лаьттеи кIала капитальни ремонт еча, прокатно-ремонтни электроснабжении цехий, жилищно-коммунальни контора болхлой. Шоаш цу дийнахьа даьккха алапи пятилетка фонда юкъедахьа лерхI «Горскнефть» НГДУ болхлоша.

Тха управлене беррига инженерно-технически болхлой, гIулакхера нах хургба гаьнаш дIайогIаш, кIир тохаш, лостамбеш.

Е. ГОРШЕНИН,
«Горскнефть» НГДУ къахьегама отдела вокххагIвола инженер.

ПЯТИЛЕТКА ФОНДА ЮКЪЕ...

Сийлахь-воккхача баьчча Владимир Ильич Ленина сийна деча коммунистически субботнике араваргва тха завода 700 гаргга болхло. Царех 400 гаргга саг цехашка болх беш хургва. Цар лургъя 20 эзар совгIа сома маьха продукци. Болхлоша хьаергъя 125 кубометр аьшкбетона конструкци, 213 кубометр бетон, 100 кубометр мархкал.

ХIаьта шоаш цу дийнахьа хьа мел даьр пятилетка фонда юкъедахийта лерхI цар.

300 гаргга саг завода юа, цунна хьатIадоагIа наькъаш цIендеш, гаьнаш, кIотаргаш йогIаш, газонаш еш, цехашка цхьаллло еш хургва.

В. ЖМАЕВ,
Грозненски аьшкбетона конструкцей завода парторганизаце секретарь.

Даьхен рузкъа алсамдаккхара

Владимир Ильич Ленин ваь 104 шу дизара хетадаь укх шера 20 апреле Еррнгсоюзни коммунистически субботник де аьнна Москверча хьалха латтача предприетешна даь кхайкрал късабалдаь хьаллаьцад паччахьалкхен Грозненски кога гIирса беча фабрика коллективо. БархI бIаь саго шоаш цу дийнахьа баьча балха деррига алапи йиелагIча пятилетка фонда юкъедахьа лаьрхIад.

Иштта материалашта кхоомбара чотах а дикка ахча паччахьалкхенна дIачулургда цар. Беррига а 3000 пар кога гIирс арахецаргба цу дийнахьа.

Цул совгIа фабрика коа, гонахьарча моттигашка лостамбеш хургба инженерно-технически болхлой, гIулакхера нах.

М. БОТОВ.

БОАХАМА ЭКОНОМИКА ЛАКХЪЯРА

ДЕГIААХАРА НОВКЪА

КПСС XXIV съезда решенеш вахаре кхоачашъеш боахама экономика чIоагIъяра еррига уйла тIаяхийта къахьег тха колхозхоша, специалистаща, кулгалхоша.

Колхоза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша хIара дийнахьарча шоай балха тIа боккха теркам тIабохийт колхозхой къахьегам овсарле лакха йолаш, юрта боахама продукташ яхарга дIадодар кIезигагIа долаш хилийтара, наьха инициатива дегIайоалаяра. Цох хьахулар гуш да.

ИйслагIча пятилетка дIадахача шерашка рентабельноста новкъа баьннаб тха боахам. Къаьстта белгалдаккха лов пятилетка кхоалагIа, хоадамбу шу. Из шу юрта боахама продукташ совъяхарген царга дIадодар лохдарген довлара шу хилар тхона. Доккха беркат даьлар колхозхошта юкъе яьржача социалистически яхьах.

Лаьттанцарен хьайбашкарен йоала продукташ йоахилга а кийчъелга а алсамдаккхара тIехьа Еррнгсоюзни социалистически яхь йоаржаярах дола партеи правительстваи лоархIамера документаш арадаьнначул тIехьагIа колхоза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, керттерча специалисташа деррига низаши торонаши оарцагIъяьхар 1973 шера планаши социалистически декхараши кхоачашдара.

Тха боахама кхаши хьайбаши леладераша хьийгача къих дика беркат даьннад ала йиш я.

ЦIаккха ца хиннача тайпара боккха толам баьккхар кхаш леладераша, механизатораша. Колхозхой къахьегамцара безам совбаккхара юкъейоалаьча моральнии материальнии стимуло колхозхой хьинар айдир. Дика кхедаь ялат дикагIча агротехнически ханеи ца дойташи чуйнцар.

Колхоз вIашагIъеллача денз пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча шера эггара хьалха 11258 центнер ялат даькххар, из хул цаI-ах план. Шортта фу а концентраташ а Iалашйир. Ерригача 1675 гектарах хIаране тIара 17,5 центнер ялат даькхар.

Тха колхозе дукха болх бу колхозхошта юкъе лелача социалистически яхьа сийг чIоагIагIа лотабара, цох хьахулар боахаме шерра дIадовзийтара. Дог гIоздоаккхаш дика гIулакхаш карагIдийлар. Понамарева Анна Георгиевнас кулгалдеча комсаш лелаеча бригада коллективо дика комсаш кхейир ше гIулакх деча 81 гектара тIа. ПланагIа хIара гектара тIара 78,4 центнер яккха езача 107,1 центнер йоаккхаш 8649 центнер комсаш чуера. Из хул планагIа лийрхIачул 2249 центнер дукхагIа.

ХIара гектара хьувкъам лакхбара агротехнически бокъонаша дIамадеххара дерригача балхий комплекс йизза кхоачашъярах вIаштIехьдаьлар из толам баккха.

Къаьстта доккхий толамаш даьхад Кунянкина Клавдия Максимовнай звенос. Цо гIулакх деча 92 гектарах хIаране тIара 124 центнер комсаш яьхар. Из колхозе боккхагIбола хьоккам ба.

Уж толамаш даха торо хилар цу морча бехктокхамерча участкаш тIа шоай гIулакх дика довзаш, шоай професси езаш бола нах увттабарах. Цар бригадай, звеной болх дика вIаштIехьбаккхаро, ханнахьеи эшшачеи наьха уйла тIаерзае харо алсамдоакх къахьегамах хьахулар. ХIаьта цунца цхьана торо хулийт рузкъа дукха дIа а ца дохийташ дика продукци дукхагIа яккха.

Иштта дика камаьхал яьлар колхоза хьайбаш леладерий а хьайбашкара йоала продукци совъякккхара лоаттабаьча къовсаме.

Ала деза, хьайбай боахам дегIабар растениеводство дегIаярца дувзаденна хилар. Соахка культураш кхееча дика гIулакхаш карагIдувларах укх Iай хьайбашта шортта концентраташ, доакъар Iалашде йиш хилар. Хьайбай еррига продукташ яхара план тIехкхоачашйир совхоза хьайбаш леладераша. Паччахьалкхенга дулх дохкара план 100,2 процент, шура — 121 процент, тха — 100,2 процент кхоачашйир.

Хьайбай продуктивность лакхъяра тIехьа хадданза къовсам лоаттабеш колхоза специалисташа шоай балха керттера гIулакх лоархI юкъара хьайбаш дикача фух долчарца дебадар. Ер шу хьатIаотташ планагIа 990 бежан хила дезача 1070 бежан хилар, цу даькъе 225 етт ба, иштта дебадаьд жа а.

Жен продуктивность лакхъяра доккхий хьоккамаш даьхар жа Iуй бригадаша. Къаьстта дика толам баьккхаб планагIа цхьан устагIан тIера 6,3 килограмм яккха езача 8 килограмм тха даьккхача жа Iуно Идрисов Хьасана.

Иштта пятилетка кхоалагIча шера боахама пайда эцара план 107,2 процент кхоачашйир.

ДIадоладеннад пятилетка диълагIа, къоастамбу шу. Кхы а бехктокхаме декхараш айттад колхозхошта хьалхашка. Бакъда, укх шерарча хьувкъама лард йоллилга соахке дIадоладир колхозхоша.

Гурахьа юв еррига культураш дика тоадаьча лаьтта дIайийра. БIаьстан юхье культураш дIаювргйола лаьтта эяба аьхар.

Дикача хьал тIа долаш лай кIалдахар 931 гектар гурахьа дийна ялат.

Кхашка лоа уллаш ара Iа дале а механизатораш сатийна бац, цхьабараш механически мастерскойшка, бригадашка сихбенна техника, юрта боахама инвентара ремонт чакхйоаккхаш ба, вожаш хадданза удобренеш дIатовсаш боахк. 931 гектара тIа гурахьа дIадийнача ялата, пкъа дIайийча дуккхача шерашка хьахулача баьцашта подкормка яьй. БIаьстан юхье культураш дIаювргйолча кхашка планагIа 700 тонн лийрхIача 1500 тонн органически удобренеш дIаэзай колхозхоша.

БIаьстан кхашкарча балхашта кийчо елга чакхдаькхад. БIаьстан юхье дIаде деза деррига фу тахка а техка дIадувча боарамга кхоачадаьд.

Тахан ара яла езе а кийча я колхоза бIаьстан балхашта эшаш йола техника, юрта боахама инвентарь. Массанахьа — центральни усадьбе, бригадашка лаьрххIа йолча площадкаш тIа даьтта хьекха нийсъяь латт еррига тоаяь техника.

Техника дикагIа лоаттаяра яьча конкурса Шелковской районе итогаш еш хьалхара моттиг «Червленский» колхоза хьожаяьй. Из гIатеIIа колхозхоша къахьегарах хьахинна дика гIулакх да.

БIаьстан балхашта дика кийчъяьй кхашкара станаш.

Соахкара темпаш лох ца еш ер шу дIадоладаьд колхоза хьайбаш леладераша. Партеген советски халкъаген КПСС Центральни Комитето даь Кхайкарали лаьттанцара, хьайбашкара йоала продукташ йоахилгеи кийчъелгеи алсамдаккхара Еррнгсоюзни социалистически яхь лелаерах бола соцами хьал а лоацаш пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера доккхий социалистически декхараш тIа а ийца соахкарчул лакхагIа хьоккамаш даха лаьрхIад колхозхоша.

Укх шера дIабахача шин бетта шура яккхара а йохкара а графикал хьалха боагIа колхозхой. Хьалхарча квартале 25 тонн дулх дохка дезача хIанзале 15 тонн ехкай паччахьалкхенга.

ХIара 100 жийна тIехьара 105 Iаьхар кхебе социалистически декхараш тIайийцад колхоза жа леладераша. Жа даьхка ха эггара лоархIаме лоархI цар. ДIабахача шин бетта дика кийчо яьй цар жа дахкара. Дика толамаш даьхарашта моральнии материальнии поощрени яра мероприятеш белгалъяьй.

ХIанз колхоза массадолча доакъошкарча къахьегамхоша еррига уйла тIаяхийтай хьалха пайда ца эцаш йиса торонаш тахкара, царех бизза пайда эцара, соахкарчул лакхагIча хьоккамашца пятилетка диълагIа, къоастамбу шу чакхлаккхара.

М. ДАЛГИЕВ,
Шелковски района «Червленский» колхоза керттера экономист.

Грозненски В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода установкашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латташ я Амхадов Лема Лечаевич керте латтача № 5—6 йолча установка коллектив. Шин бетта план 102 процент кховчаш а еш, цланал совгIа цо ерахийцар итташ эзараш сомий маьха мехкдаьтта сийрда продукци.

Къаьстта дика къахьегаш ба цига технологаш С. Нигматулаева, Т. Зыза, Н. Почтарев, Х. Хаджиев, Н. И. Ведерников, кхы дукхабараш а.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) технологаш Т. Зыза, Н. Почтарев, С. Нигматулаева.

И. ПЛИЕВА сурт.

ПЯТИЛЕТКА ХЬАЛХА ЛАТТАРАШ

БРИГАДИР

Февраль бетта тIеххьара деноош. Шийла, цIайза Iуйре. Гонга гIолла доагIаш улл лоа. Цхьабараш-м раьза ца хила а мег иштта доккха лоа диллара. Бакъда, Махьмад раьза ва. Дуккхаза хезад цунна лоа дукха денача шера ялат дика хьувкъ, яхаш.

Вай вувцар ва Евлоев Махьмад, Наьсарен совхоз - техникума Яндарерча тракторно-кхай бригада бригадир.

ДIатIахьежача воккха ца хете а, ткъаь итт шу гаргга ха я Евлоев Махьмада шийн къахьегама никъ дIаболабаь. ХIаьта из къахьега волавенна ха хала ха яр. Чакхбаланза бар Сийлахь-боккха Даьхен тIом. Берашха волаш денз болх бе дIаволавала вийзар цун.

...Казахстана Павлодарски областа цхьан боахамо къахьега волалу Махьмад. Цига тоъаш бацар механизатораш. 1944 шера из деша вохийт тракторни бригадай бригадирий курсашка. Уж толамца чакхйоах зIамсаго. Цу хана денз ше карайийца из болх беш хьавоагIа из.

Шерагара - шерага лакхлу цун балха опыт, цунга хьежжа хул бригада коллективо доаха толамаш. Павлодарски областа дикагIйолча бригадашца нийсле дIаотт цо кулгалдеш йола бригада. 1953, 1954, 1955, 1956 шерашка ялаташ кхедеча дика толамаш дахарах бригада кулгалхочоа Евлоев Махьмада лу халкъа боахама карагIдаьннарий выставка медалаш. ХIаьта 1957 шера цун къахьегам белгалбоаккх эрий даьда лаьтташ карадерзадарах йола медаль яларца.

1957 шера денз Яндарерча тракторни бригадана кулгалдеш ва Евлоев Махьмад. Халонаши кхоачамбоацараши хилац аьлча бакъдац. Уж нийслу. Махьмадеи цун новкъостийи вIаштIехьдоал уж эшаеш къахьега. ХIара шера районе эггара хьалха йистейоал цун бригада тракторашкеи тIехьатоссача гIирсаи ремонт яь. Иштта шоай болх вIаштIехьбаккхар бахьан долаш цу бригадерча механизатораша ханнахьа дIадоладу бIаьстан балхаш...

«1973 шера ялати лаьттанцара йоала кхыйола продукташи йоахилгеи кийчъелгеи алсамдаккхар духьа юрта боахама болхлой Еррнгсоюзни социалистически яхь йоаржаярах» КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето, ВЦСПС, ВЛКСМ Центральни Комитето баь соцам кхоачаш а беш хьинаре къахьийгар соахка Евлоев Махьмада кулгалдеча тракторно-кхай бригада коллективо. 750 гектарах хIаране тIара чуийцар 27,5 центнер гурахьа дийна ялат. Во хьувкъанзар ялата йийна хьажкIаш а. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара яьхар 42 центнер хьажкIаш. ТIехххоачашйир бригадерча механизатораша хьайбашта доакъараш кийчдара план а. Цу шера ялати юртбоахама кхыйола культураши кхееча дика толамаш дахарах дуккхача механизаторий къахьегам белгалбаьккхар Сийлен грамоташ а маьхала совгIаташ а даларца, хIаьта бригада кулгалхочоа Евлоев Махьмада вай Даьхен эггара дезагIа дола совгIат — Ленина орден елар.

ХIанз, цаI Ленинеи вож Къахьегама ЦIеча Байракхеи ши орден, Ленински юбилейни медаль, иштта кхыдола правительствени совгIаташ да сий долча къахьегамхочун наькха тIа лепаш.

— Цу доккхача Даьхен совгIаташа согара дIадех кхы а хьинарегIа къахьегилга, — яхаш дувц Евлоев Махьмада. — Партеген советски халкъаген КПСС Центральни Комитето даьча Кхайкарала гIулакхаца жоп дала лаьрхIа ер шу кхы а овсарегIеи беркатегIеи де дош деннад оаха. Хьогге тоаяь а яьнна кхашкара бIаьстан балхаш дIадоладе кийча йолаш латт еррига тракторашии тIехьатосса юртбоахама гIирси. Казахски ССР, Белорусски ССР, Ростовски областа механизатораша дIадоладаь дика гIулакх могадеш КПСС Центральни Комитето баь соцам даггара къоабал а беш, техниках бизза пайда эцаш, цун хьурмат деш къахьегаргда оаха.

Уж дешаш кIал лард йоацаш аьнна дац. Барттайна коллектив я механизаторий яр. Царна юкъе кIезига бац шоай хьаьналча къахьегамца вай республике цIи хеза нах. Масала, хьаэцаргва вай Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат, башха дика механизатор Часыгов Паша. Цо кулгалдеча механизировании звенос хIара шера доккхий толамаш доах хьажкIаши генараши кхедеча. 1972 шера цун звенос шийн участка хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 14 центнер генараш чудера, планагIа 10 центнер йолча. Соахка, 1973 шера а тIехкхоачашйир цо генараш чудара план.

Совхоз - техникума дикагIча механизаторех цаI лоархIаш ва Хамхоев Габо. Яндарерча бригаде соахка мел аьхача лаьттах дукхагIдар аьхар Габо вар. Юкъера лаьрхIача шийн дийнахьара балха нормаш 200 процент кхоачашъеш къахьийгар цо лаьтта оахача.

—ИйслагIча пятилетка къоастамбеча шера доккхий декхараш да тха механизаторий коллективо кхоачашде дезараш, — йоах бригадиранов. Евлоева. — Оаха дош деннад хIара гектара тIара 31 центнер фуалъяьха хьажкIаш (план 30 центнер), 28 центнер гурахьа дийна ялат (план 27 центнер). 11 центнер генараш (план 10 центнер). Иштта дика хьийкъа кхыйола юртбоахама культураш чуя.

Цу гIулакха йоагтIаш йола кийчо яьй тха бригада. Гурахье аьха Iодиллад бIаьсти культураш дIаювргйола деррига лаьтта. цу тIа 4 эзар тонн совгIа удобренеш тайсай, дика Iангардаьннад гурахьа дийна ялат а.

ХIара сага къахьегама никъ ши-шийн тайпара дIаболалу. ХIаравар гIерт шийн дего къоабалдаь гIулакх караэца, шийна еза говзал Iомае. ХIаьта Евлоев Махьмада шийн дего къоабалъяь говзал карайийца дукха шераш да. Цу наькъ тIара вала лерхIаш вац из. Йоккхий я цун уйлаши планаши. Уж кхоачашъяра шийн новкъостий тIехьабоахаш, партеи правительстваи хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачашдара гIехьа лоаттабеча къовсаме хьалхарча мугIаре волаш хьавоагIа Евлоев Махьмад. Цунна дола тешал да Даьхено шийн дезача совгIаташца белгалбаьккха цун къахьегам, юртхоша из лоархIаш хилар. Яндарерча наха Махьмад харжав къахьегамхой депутатий районни Совета депутаталла.

Саго атта яккхац дикал, шийн сий. Къахьегарца, нахаца эхь-эздел, Iи мерзал, гIулакх леладарца, шийн Даьхенна а халкъа а доазув доаццаш мутIахьа хиларца мара доалаш дац из. Ше хьалаьцача цу къахьегама наькъ тIара ца воалаш хьавоагIа лаьттанца шийн вахар дийза, цунца шийн ираз корадаь вола Евлоев Саьге Махьмад.

Р. МАЛЬСАГОВ.

СУРТА ТIА: Назрановски совхоз - техникума тракторно-кхай бригада бригадир М. Евлоев.

И. ПЛИЕВА сурт.

ПАРТЕ КХАЙКАРАЛА ЖОП ЛУШ

ЯХЬ ШЕРЛУШ Я

Партега, советски халкъага КПСС Центральни Комитето даь Кхайкарал аьа ма даьллинге а гулбелар гІишлош еча Нохч-ГІалгІай управлене СМУ-4 коммунисташ. НаІараш дІакъовла а кхелехь юха хьаьеллар: хьачуухар болхлой, мастераш, мугІарера инженераш, керттера специалисташ. Цу бокхха лоархІам болча партийни документах ши-шайна хетар ала гІертар уж. Из тамаш а яц. Производства пха нийса беттачу, социалистически яхь лелаерий дог мишта деттачу хьагойта, бригаде, е участке, е цехе этта хьал мишта хаппахьа дІадовзийта штаб а хилна дІаэттай СМУ-4 партбюро.

КПСС ЦК Кхайкарало керда йикха езача уьхен перспектива дикагІа гурийлаш дІадахача шера шоаш баьча наькъага юхахьажа оттабир СМУ-4 коммунисташ, берригга болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхера нах. ХІаьта 1973 шу цаона хилар боккхача хувнамен хоадамбеш долеи шу. Из дІадолалуча хана шоаниц къувсачарна тІехьабар уж, къаьстта ПМК-105, СМУ-8, СМУ-2, кхычарна а, социалистически яхь бокъонца пайдане а дукххача наха дакъа лоацаргІолаш а хьийтара декхар эттар партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта хьалхенна. Цу тІехь чІоагІа болх дІаболабир. Кхоачамболарнаш дІадахарах производства эффективность лахкъяра торонаш лахара новкъостал дергдолаш хьада йолча бригадашшта участкаштен. дІатІачІоагІабир партийни бюро членаш, керттера специалисташ.

Бригадашта, участкашта, цехашта юкъе этта яхь мишта лел а из тоаяра фу де деза а хьежар. Партбюрос керттера теркам тІабахийтар къаьсткъаьстача наха юкъе эттача яхьа, цхьаьнцха болча хьалха латтараша дІадоладаьча дикача гІулакхашта. «Балха ханах цхьа минут зехьа ма йоае!» аьлна девна а йолаш управлене гІишлонхошта юкъера яхь дІайолайир коммуниста Хаджиев Шамсудина каменщикий бригадас. Иилдача ханал хьалха кхоачаигъю из план. Бригада членаш тешаш ба В. И. Ленин ваь 105 шу дуза ха тІаоттташ пятилетка шоаш кхоачашъергхиларах. СМУ-4 боахама активна партийно-профсоюзни собране ше кьамаьл деш Ш. Хаджиева йийцар ший балха опыт, партега, советски халкъага КПСС Центральни Комитето даьча Кхайкарала къахьегама доаккийча толамашца жоп далара тІахьийхар берригга болхлой, инженерно - технически болхлой, гІудаккера нах.

Дика чакхдаьккхар дІадахашу СМУ-4 коллектива. Зехьа довнзар чІоагІа низ тІабохийташ коммунисташа, беррегача болхлоша хьайга къа—ханал хьалха кхоачашийр план, хьал а даь, дІаделар нах чубаха диаш цІенош. Уж толамаш доахача хана укхаза дола хІама а дар: болхлоша караефзалийр керда професеш, ший каннахьа итогаш йора социалистически яхьа, цига дикагІдар вІашагІтохар, моральни материальни стимулаш юкъекхувлар, бригадаша, участкаша, цехаша вІашн новкъостал дора. Масала, шоаш мукъа болча хана маляраша новкъостал дора штукатураашта, транспортни болхлошта. Нах чубаха цІенош хьалдеш йолча Маисеевен Гаптаировен бригадашта гІо дир А. Сарибаша плотникий бригадас.

Толамаш даха болхлой дог уаоттадара цхьабола лоархІам болаш хилар социалистически яхье котбьиннарашта тийна цІе вымпелаш а. МагоагІара белгалйоалар дикагІйола бригадаш, участкаш. Хьалха латтарашта доагІаш дола хІама дора. Уж эггара хьалха бохийтар Іаьржача форда йисте салаІа, царна хьалхагІа лора туристически путевкаш.

Боккха бар коллектива хьайна творчески низ. Цо цкъаза вІалла дага ца хиина толамаш доахийтар. Масала, Солтамурадова тІехьаюсаш хиннача малярий бригадас, иштта штукатурий коллектива а шоллагІча ах шера хьалхара моттигаш яьхар. Цар из толам боаккхача бокхха лоархІам болаш хилар цаов партийни группаш.

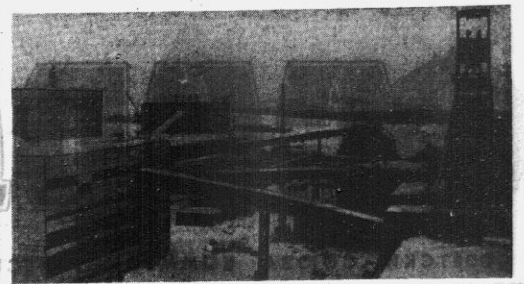
Партийни бюрос боккха теркам тІабохийтар комсомольски организацена. Цуи инициативагІа вІашагІтехар СМУ-4 комсомольско-кагирхой бригадаш. Доккхий хьоккамаш гойт Хаджиев Шамсуддина комсомольско-кагнохой бригадацарча комсомольцаша. Цун бригадарча комсомолъша Ю. Гекалос эггара хьалха яьккхар СССР гІишлош еча министерствас луш йола социалистически яхьа отличника значок. ХІаьта цу бригада бригадирага елар управлене байрах «Октябрьски цІей долча дийнахьа хиннача демонстраце яхьа.

1974 шера социалистически декхарий тІайийлад СМУ-4 коллектива. ХІаьти хьалха латташа болхлоша, масала, каменщикаша Гекало Юрий, Юсупова Малика, Палий Людмила санна барнаш, пятилетка В. И. Ленина ваь 106 шу дузаш кхоачашъяь яккха лерхІ.

Массаза а санна, укх деношка а яхьа кефте латт коммунисташ. Арайоах «Молнеш». Цу тІа хьахьувкх малагІча бригадаша хьаллара моттигаш лаьцай, хІавта иштта бригадаш тІехьайнсара баьханаш малагІаш да а. Цу деррига а толам баьккхара болхлой творчески хьинар совдоаккх.

1974 шера халкъа боахама план ханал хьалха кхоачашъяра промышленноста, гІишлош еча, транспорта болхлой йола Эррегсоюзни социалистически яхь йоаржаяра бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам шоай дег чура йоагІа оаз хетаи тІайийцар тха гІишлонхоша. Къахьегама яхь деннгарадення шерлу.

С. ХАДЖИЕВ,
СМУ-4 партбюро секретарь.

ПЕРМСКИ ОБЛАСТЬ. Хьалъяь а яьина болх бе йоласннай шера 1,5 миллион тонн минеральни удобренеш луш хургйола «Уралкалий» яхача горно-обогатительни комплекса Соликамскерча комбината хьалкхара аргІа.

Къаьнача предприяте коллектива дош деннад 1974-ча шера 830 эзар тонн минеральни удобренеш арахеца.

СУРТА ТІА: «Уралкале» комбинат.

Е. ЗАГУЛЯЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ИШТТА ДОАХ ТОЛАМАШ

Шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш ба укх деношка Сунженски района XIX партсъезда цІерагІча колхоза хьайбаш леладераш, механизатораш, кхашка балхаш дераш.

— ИйолагІча пятилетка дийлагІа, къоастамбеш дола шу дІадоладелча йена хьинаре къахьегаш хьабоагІа тха ферма болхлой, — йоах колхоза партийни организаце секретара Орин Николай Петровича. — Соахкелье а кхоачам хиллал ІалашдаЬча доакъараша торо хулийт тхога доахан дика Іангара даха а, цар маша лаьгІ ца делийта а. Дукха доахан даьккхад тха фермашка. ХІанз ден-бус юкъера лаьрхІача хІара Іаттагара 10—12 килограмм шура йоакх оаха.

Шура дукхагІа яккхара чІоагІа йоакхо ю фермай болхлоша. Доиокаша дика гІулакх ду доахана, хІара Іатта оамалаш теркал а еш. Укх тайпара я беттача хІара Іатта раннон: 25 килограмм силос, 2 килограмм аьта мукх, 5 килограмм ча, 500 грамм генарех даьккха хьоар, 500 грамм баьца хьоар, 20 килограмм барда. Доакъар кийчдеш цех я колхозе.

Соахка укх ханна яьккхачул дукхагІа шура йоакх хІанз № 1, 2 йолча фермашка. Цу фермай болхлоша шура дукхагІа йоакхаш хилар да Іан кхоачам цар дика бар. Ханнахьа тоайив хьайбаш чудоахкаду помещенеш, шортта Іалашдир гІожен мошен доакъараш.

Духхьал колхоза № 1 йолча ферме йолаш я 139 тонн силос, 187 тонн сенаж, 525 тонн ча. Доахан баьцага дахалша кхоачам чиллал тайп-тайпера доакъараш долаш ба № 2 йолча ферма хьайбаш леладераш а.

№ 2 йолча шурий-товарни ферме хьалхле лелаеш я доярка К. Рыжкова. Цо гІулакх деш 40 етт ба. Цу хьинар долча доярка укх шера дош деннад ший группера хІара Іаттагара 2400 килограмм шура яккта. ДІадахача шин бетта хІара Іаттагара 500 килограмм шура яьккхай цо. Цул дукха тІехьайисап доярка Н. Демонова а. ХІаналле ший группера хІара Іаттагара 470 килограмм гарга шура яьккхай цо.

№ 1 йолча шурий - товарни ферме хьалхле лелаеш я доярка А. Пляева. Ше гІулакх деча 38 Іаттах хІаранегара 400 килограммага дІакхоачачаш шура яьккхаи цо дІабахача шин бетта. ШоллагІча моттиге я доярка М. Халжиева. Цун а вІаштІехьдаьннад ший группера хІара Іаттагара планал совгІа шура яьккха.

Фермашка шерра пайда эц толашагІбарий опытах, массане вІаши новкъостал ду, шоайла яхье баьина къахьегаш ба хьайбаш леладераш. Цу яхье хьахул цар толамаш.

Социалистически яхь шерагІа йоаржаяра тІаберзабаь бокхха болх бу совхоза № 2 йолча шурий - товарни ферма учетчицас коммуниста Толмачева Людмила Федеровнаси зоотехника Богатырева Мальмадеи. Цар арахец «Къахьегама листокаш». Цу тІа дуьц хьалхле лелаеча дояркех, царца нийсле яхаш тІахьехам бу кхычарга.

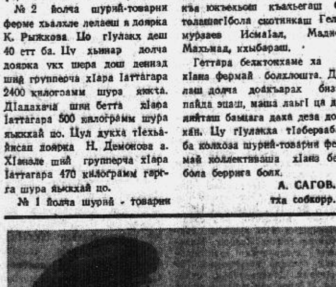
Абкархажиев Абти заведующи волча № 2 йолча шурийтоварни ферме берригга доярчаши скотникаши хьа а гулбийн дІалу хьалхле лелаеча доярка каpара-кара тела Ціе вымпел. ХІара бетта хьалхле лелаеча доярка сийна колхоза центральни усадьбе урагІйохийт Ціе байрах.

Хьалхле лелаерашта луча Ціе вымпелаша, ахчан премеша, кхыйолча материальни моральни стимулаша, арахецача «Къахьегама листокаша», социалистически яхь шерра яржаро гІо ду фермай болхлошта шоай толамаш лебаде. Шура яккхара укх шера хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачашъе торонаш я колхоза хьайбаш леладерий.

Шура дукхагІа яккхара тІехьа лоаттабеча къовсаме шоашкара доагІаш дола дакъа юкъехьои къахьегаш ба толашагІбола скотникаш Гельмурзаев ИсмаІал, Маднев Махьмад, кхыбараш.

Геттара бехктонхаме ха я хІана фермай болхлошта. Долаш долча доакъарах бизза пайда эцаш, маша лаьгІ ца доийташ баьцага даха деза доахан. Цу гІулакха тІабераабаь ба колхоза шурий-товарни фермай коллективаша хІанз беш бола берригга болх.

А. САГОВ.
тха собкорр.

Пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаяьй Грозненски «Нефтехимзапчасть» завода болхлоша. Цу яхье хьалха латтачарех цаІ ва токарь, коммунистически къахьегама ударник Умаров Шамильбек Джабаевич. Юкъера лаьрхІача хІара сменагІа нормаш 140—150 процент кхоачашъю цо. Цудухьа хІаналехьа ший пхе шера задани кхоачаш а яь тІайоагІача пятилетка чотах къахьегаш ва из.

Общественни балхи тІа а хьинаре дакъа лоац цо. Из ва завода партбюро член. Уж декхараш а цо цІенен диэзаи кхоачашду.

СУРТА ТІА: токарь Ш. Умаров.

И. ПЛИЕВА сурт.

КЕРДА САГ ХЬАЛКХЕВАР — МАССАНЕ ДЕКХАР

Бераши, обществои, закони

В АЙ МЕХКА коммунизм хьалъеш да советски халкъ. Из сийрла кхоане хьакхоллаш кхоачашде дезача лоархІамеча декхарех цаІ коммунистически кхетам бола саг хьалкхевар да. Массе оагІорахьара дегІавена, социалистически Даьхе дукха езаш, цун гІулакха мел эшар де кийча вола саг хьалкхевар — из даьй, поаной, дезалий, хІаьта иштта берригача обществан а юкъара сийлен гІулакх да.

Дезал, хьош мадарра, обществан дакъа да, из ба юххьанца сага оамал, гІулакх, сакхетам хьахулаш бола кхувр. Цудухьа Коммунистически парте, Советски правительства хадданза йоакхо ю советски дезал чІоагІбара, керда советски саг, коммунистически уйлаш оамалаш йола саг. хьалкхевалга массе а оагІорахьара ІалашдаРа.

ДЕЗАЛИ БЕРАШИ

Сага кхетам балар, из хьалкхевар атта гІулакх дац, бакъда сий долаш, дика кхета а кхеташ, дот ца а эккаш кхоачашде дезаш гІулакх да. Саг кхетамца кхевеш беча балха тІехь нийслу гІалаташ дукхагІча даькъе цу балха торонех, наькъех, формаех нийса пайда ца эцар бахьан долаш хул.

ГІалат, моллагІча тайпара из дале а, шийн тІехьале йолаш, сага дегчу ший тайпара гІайгІа йоссийташ хІама ма дий, бакъда эггара халагІа йола гІайгІа кхоачийт хьалхувш воагІаш е кхийна ваьлча саг харцахьарча наькъ тІа валаро.

Сага кхетам луча хапа даьнача гІалатех хьахул цун обществана духьалара психологи, из саг тІаккха зулачерча наькъа а воал.

Хала да наха кхетам балара лаьрххІа кийчдаь, массанена мегаргдола наькъаш хьалхадаха. Бакъда йолаш я коммунистически кхетамца нах кхебара юкъара принципаш. Уж принципаш коммунизм хьалъечун моральни Кодекса тІа белгалъяь я.

Берашта кхетам балара наькъаш тайп-тайпара да, хІаьта царех пайла эцилга а хьехархочун говзалга, цун хьаькъалга, кхетам луш кхетаве веза саг цунна дика вовзарга хьежжа хул. Вахаро хьахьокх малагІа саг малагІча тайпара кхето веза.

Эггара хьалха белгалде доагІа бера хана деиз саг къахьега Іомаве везилга. Цудухьа бера дай-ноаной декхарийла бэ, цкъа-дале, шоаш халдашва общественно-пайдане болх беш хила а, шоллагІа-дале, цІагІара болх бе шоай бер Іомаде а. Нагахьа санна дезале боккхагІа бараша производстве болх дика а беш, цІагІа хьадеш дола хІама бе бацха ца хеташ леладой, бераша из чІоагІа теркал лу. БоккхагІчар лархІарга хьежжа мара цІагІа хІама хьадара тІера хилац уж. Дайноаной декхар да бераш балха юстара ца а доахаш, царга булургбола болх хьа а байташ уж кхетале. Бераша баь болх могабе а ха деза. Болх дика баю хоаставе веза, во бечох бехк баккха беза.

«Болх ца бечо яа а яеп» яха принцип советски сага вахара закон а хиина дІаэттад. Цун чулоацам дика бовзаш хила веза саг бера хана деиз.

Дас, нанас, боккхагІа болча вежараша, йижараша дер де, цаона тара хила гІертаи, цар оамалаш хьаІомаеш хул бер, хІана аьлча шийна хІара денна гуш дар хьаэц цо. БоккхагІчар гІулакхаш дика дале, бер а хул дика оамалаш йолаш. Нагахьа санна уж во дале?..

Д ИИТТА шу даьина, кхо класс мар яккханза, во дешаш вар У. Саша (Укхаза а дІахо а цу тайпара масал доаладеча хана тайпан цІи ца яккха безам ба са, хІана аьлча дувцаш дола бераш дезала, школа, общественноста новкъостала нийсача наькъ тІа даьхадаь). Фу бахьан долаш Саша цу хьала тІа кхаьчав хьожаш баьча тохкамо хьахьекхар цун да лаьца а ваьлла цІавеначул тІехьагІа корта бохо малараш мелаш, цІагІа барех леташ, болх ца беш, кІаьнка во оамалаш Іомаеш хиннилга. «Школе хІана ахаш хьо, цІагІа бийсаш хІана яхац Іа?» — аьина шийга хьаьттача Сашас аьинадар: «Дас цІагІара хІамаш а йохкаш къаракъ мел, тхоах лет, болх беш вац, фу вахар да тха цІагІара дар?»

«ТІехьенна нийса кхетам балар из вай иразе къоанал я, во кхетам балар из вайна хургйола гІайгІа я, из вай белхам ба, из кхыча наха хьалхашка, мехка хьалхашка вай бехке хилар да», — яьхад гІорваьннача советски педагого А. С. Макаренкос.

Берашта нийса кхетам балара доакха зе ду ахчашца уж хьакхашта доахача даьшен воаношен. Дас хьалха а даькха 15 шу даьина И. Валерий сберкассе книжка тІа ахча Іоаде воладенав. Валере доттагІий а болабеннаб шоай даьйноаной мукъагІа цу тайппара ахча Іоаде. Иштта дукхагІа ахча Іоаде гІерташ шоайла яхье даьннад бераш. Даьшен воаношен хьателача ахчах кхоачам а ца хулаш, цар кисашкара ахчаш лечкъаде, тІаккха новкъостий кисашка кхувда а даьннад уж. Иштта харцаьарча наькъаца кхетадаь бераш зуламаш де даьннад.

Доккха зе доал бераш нийса кхетадара цар даьйи воаной шоайла вІаши оахца хиларах, уж шоайла безаме боацаш хиларах, хІана аьлча бераша чІоагІа зув дас е нанас даь дика хІама а, хІаьта иштта царгара даьина гІалат а. Цхьайолча хана нийслу даси наиаси шоашта юкъера эгІазал берашта тІаерзаеш. Цу тайпарча гІулакхаша боабу берий даьцарен наьнацарен безам. Шийна даь халахетар дикача гІулакхал дукхагІа дага доагІаш хул бера.

«КІаьнка дергдар фуд хоаш вац со (е яц со), цхьаннега аладувгІаш вац из», — аьле дайноаной леткъаш каст-каста хоз вайна. Из, лоаша аьлча, бера хьалхашка цар сий Іодежалга да. Цар сий деш, уж лоархІаш доаца бер царга лалувгІаш а хургдац.

Бера новкъостий, доттагІий эш, масса хана могаде деза цо дикача берашца доттагІал тассар. ХІаьта уж доттагІий даьнен нанеи бовзаш а хила беза. Дика доттагІий дукха хиларах цІаккха зе даргдац, бакъда хьадеш хІама довзаш, пайда боацаш ха йоаеш хиларах лораде деза бер.

ШКОЛЕИ, КОЛЛЕКТИВИ, БЕРАШИ

Д ЕША даха ха а кхаьча бер школе дахача дийнахьа деиз цунна кхета луш беча балха юкъе йоагІа школа, хьехархой, коллектив. Бакъда бера дай-ноаной, цІагІара дезал цу гІулакха кІалхара боал яхилга-м дац из. Лакхара сакхетам бола саг хьалкхевар массане а юкъара гІулакх да. Цунах доккха дакъа кхоач школага. Вай советски школа ахка дешар хьехаш йола учреждени хиина Іац, цига лакха культура я, болх беш Іимерза коллектив я, берашта шерра, масса оагІорахьара кхетам лу.

ВІалла нийса дац школен цІагІеи яхаш берашта кхетам балар къестаделга. Берашта урокаш яларах чакхдалац хьехархой декхар а. Цар декхар да берашта хьеха а уж кхетамца кхеде а. Школе а цІагІа а цхьан наькъаца кхетаде деза уж. Из ниьс ба масса оагІорахьара дегІа вена саг хьалкхевар. Цудухьа берагара школе а цІагІа а дІадехаш дар цхьатарра хила деза, цхьа нийк болаш хила деза цунна кхетам лулга. Школе хьехархоша дувцар цаІи цІагІа дезала юкъе хьалха доахар кхыча тайпарен хилча бера луш бола кхетам нийса хургбац.

Моттигаш нийслу даьшен ноаношен бер школе долча хана цуч дукха йоакко ца еш, школе урокаш тІа ахац, хьехархошца бувзам лоаттабац, шоай бер школе долча хана фу деш да, цо мишта деш хьажац, цу хьакъехьа хьехархошца къамаьлаш дац.

Оаха тохкам баьча тха районерча эзар совгІа бер дешац долча школе ши бІаьи ах бІаьи урока тІа хиннача даьехи ноаноехи дукха дукхагІа бараш хьехархошца къамаьл ца деш, шоай беро мишта деш, цун гІулакхаш миштад ца хьожаш дІаихаб.

Иштта хул школон дезалон берагара доагІар цхьатарра хьалалехача хила.

Бокъонца кхета а деш декхархо шийга це яхар деш ва, е вац хьожаш хила веза хьехархо. Лакхара дисциплина йолаш, социалистически общежите бокъонаш, коммунистически оамалаш кІоарга йовзаш, кхетаеш советски саг хила везилга хьалхадаха деза бера школе а цІагІа а. Хьадер ший хьаькъалца, говзалца, нивзаца дергдолаш Іомаде деза бер. Наха хьалхадаьккхар мара хІама хьаде ца хоаш, ца могаш бер хьалкхедар доккха гІалат да.

Халлаиза урокаш ца а Іомаеш школе ухаш яр Рова С. Урок хатта хьехархочо хьалгІоттайнча уллув багІача кхыча дешархоша укханна гІо де гІерташ хьоалар мара дувца ханзар, ший хьаькъалца кийчдаь цхьа жоп даланзар. Из теркал ца деш санна ваьгІача хьехархочо чІоагІа бехк баьккхар Розайх, уж во оамалаш цунна Іомаяра гІо деш хиннача дешархоех а.

Иштта чІоагІа дег чу дувцаш хьехархочо аьннача дешаша уйла яйтар, эхь хетийтар берашта. Цунах пайда а баьлар.

Ше оалаш дола дош ховдамболлаш бера дег чу дужаргдолаш ала деза хьехархочо, дас, нанас. Цунга хьежжа чІоагІа а хила деза берага оала дош.

Берашта дика оамалаш Іомаеш беш бола болх кхетамца бе беза, цунах дика дар хилча боала пайден. во оамалаш Іомайнча доала зен кхета а деш. Цу даькъе боккха лоархІам болаш да советски законаш сага бокъонаш берашта хьалхаяхарах тарра, цар кхоачашдалза даргдоашача декхарех а уж дІакхетадар. Бера хана деиз леладе дезаш гІулакх да сага советски законаш довзийтилга.

Кхо летача бераша: М. Баматгире, Ф. Аслана, Б. Алама, М. Зяудина йодаяь йигача Назрановски районерча Пхьилекъонгий-Юртарча сага машинаца наьха хІамаш лочкъаьяр, Массеж ли даьлча Сунженски района Алхастерча наьха 32 устагІа лочкъа а баь, маьхах оттаьча машинаца Дагестане а дикьа уж дехкадар. Из дош халкъа суде дуацаш къушта бели беча хана царех цхьанне — 9-ча класса дешархочо М. Баматгире аьлар: «18 шу даьнначул тІехьагІа мара из тайпа зулам даьчоа уголовни бехк бац мотташ вар со». Цу тайпара нийслу шиъ ханнахьа бокъонех нах дІа ца кхета бича.

Цхьан школе оаха тохкам бича гучадаьлар хьиметтел 9-чеи 10-чеи классашкарча дешархошта а законаш ца ховилга. Оаха оттадаьча лоадам боацаш долча хаттара а жоп дала могаш саг хилаизар.

ЗАКОНИ, ДАЙ-НОАНОЙИ, БЕРАШИ

С ОВЕТСКИ законаш массе оагІорахьара лораеш я берий бокъонаш, шоай дайноаной декхараш кхоачаш ца дерашта холдамболлаш уголовно-правовой бехк а беш. Цу тайпара берий бокъонаш лораеча органех я кхелетарий гІулакхашта йола комиссеш, новкъостий судаш, суда-следственни органаш, МВД-ен прокуратурай органаш.

БоагІача тайпара берашта нийса кхетам балара даькъера шоай декхараш кхоачаш ца деча даьшен ноаношен моральни Іоткъам беш общественни органаш а я — партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, коллективай юкъара собранеш.

Кхелетарий гІулакхашта йолча районий комиссей бокъо я шоай берашта кхетам балара декхараш кхоачаш ца деш болча даьшта-ноаношта, е царна метта латташ барашта таІазар де. Масала, общественни порицани е, новкъостий судашка цар дош дІадала, шин тумага кхаччалца бераша даь зе юхаметтаоттадайта, шин тума гІод тоха. ХІаьта иштта комиссей бокъо я школашка-интернаташка, берий цІенкашка бераш леладарга дІадодаф даьшкен ноаношкен юхаметтаоттадайта соцам бе а.

14 шу даьина пхелагІча класе дешаш йола Оля В. массеказза шоллагІча шера класее чуйисаяр, юрта юкъе лелара тІера яр. Цун да дезалца вахаш вацар, хІаьта нана а йийга кхетам балара йоакхо еш яцар. Цудухьа комиссе даьн-наинен чотах берашта кхетам луча колонне яхийтар йийиг.

Кхелетарий гІулакхашта йолча комиссей иштта йиш я бера харцахьа кхетам луш болчар дош халкъа суде а денна да е нана хилара йола бокъо царгара дІаяккхийта. Вай советски законах берашта кхетам балар даьй-ноаной бехктохкаме декхар да. Цудухьа доагІача беса из декхар кхоачашделга царгара дІа а дех. Из да бераш кхетаделга общественни а паччахьалкхен а гІулакх хилар. Цу даькъе дезала чурча гІулакхашта юкъегІерта бокъо я паччахьалкхен, хІана аьлча общественни хьашт долаш хІама из доландаь.

Бераш даьй-ноаной доалара доахаш законах деш дар корта боха малараш мелаш, берий цхьаккха йоакхо ца еш, зуламаш деш, берашта во гІулакхаш Іомадеш болча даьшцен ноаношцен мара деш дац, хІаьта керттерча даькъе берий йоакхо яра дукха деш а да.

Цхьаькха цхьа положени а я укхаза белгалъяккха езаш. Цхьаьнца баьханах мара сецаги цхьан боаха ца луш, уж къаста безаш моттигаш нийслу, хІаьта цар бер даьца е наьнаца дйса дезаш хул. Цу тайпара моттиг нийсъелча суде из дош дийца а дийне да а нана а декхарийла ду кхийна даллалца бер даарца, дувхарца Іалаше.

Иштта школа, дезало, коллектива, берригача общественносто — массане доагІаш дола дакъа а лоацаш кхетам луш хьалкхеве веза керда саг, коммунистически кхетам бола саг. Из массане юкъара декхар да, хІаране ший лоархІамера гІулакх а лоархІаш кхоачашде дезаш а да.

С. САЙДУЛАЕВ,
Сунженски района халкъа судахо.

БЕРАШТА ДЕГА ЙІОВХАЛ ТЕЛ

Вай тІехьале бераш да. Сийлахь-боккхача пролетарски писатела А. М. Горьке царех аьлча аьинад: «Бераш вай вахара эшаш да». Советски Союза Коммунистически парте а Советски правительства а цахадлаш йоакхо ю берий. Кагирхой марксизма-ленинизма уйлаца, къахьегам безаш, физически могаш, массе а хІаман сакхетам болаш хьалкхебера деррига хьалаш долаш да школашка.

Шоай гІулакх дика ховш, къона тІехье кхетамца хьалкхеен бола хьехархой дукха ба вай школашка хьаьнала къахьегаш. Иштта цу тайпара коллектив я Шалински район Белгатой юртарча юкъерча школе а. Сийрда, йоккха шоаза вІаштІаръяьча школе дешархошта шоашта ховр камаьршa дІалуш я тайп-тайпарча къамий вихалех латта, йоккха, барттайна хьехархой коллектив.

КІеанга бац школе тайп-тайпарча городашкара баьхха, хІанз Белгатой шоай шоллагІа цІа лоархІаш бола хьехархой а. Царех ба Украинера ена химии биологи хьехаш йола Т. Г. Сукач, Московски областера ена эрсий мотти литературен хьехаш йола Р. Н. Дюкова, Волгоградера ена физика хьехархо Н. А. Баткунова, иштта кхыбараш.

Дика вІаштІехьбаьккха, лакхача методически боарам тІа леладу хьехархой коллектива болх. Цудухьа лакха да дешархоша доаха толамаш а.

— Цхьаккха дешархо шоллагІча шера чу ца висийтар — цу девнзах болх беш ба хьехархой. Къаьстта теркам тІабохийт ледара кхеташ болча дешархошта, царца совлен занятеш чакхйоах, уж дикагІа кхетаргболча тайпара юац хІара тема, цул совгІа тІехдика дешаш бола дешархой а белгалбоах царна гІо де. Цох дика пайда а боал, — пхаш дувц школа завуча А. М. Манкиева.

Дика лел укхаза дешархошта интернациональни кхетам балара болх а Из гІулакх дика леладу кхетама даькъа завуч волча М. Д. Ахмаева а йоккхагІйолча пионерски вожате Захранлова Яхас а. КхоалагІа шу да школе интернациональни доттагІала клуб (КИД) вІашагІъелла болх беш йола.

Цу клуба доакъашхой ба 7-ча «А» классера дешархой А. Течнев, П. Дадаева, 8-ча «Б» классера — Р. Темирова, Т. Темирсултанова, 5-ча «Б» классера — А Сакаева, П. Абзаилова, иштта кхыбараш. Цар тайп-тайпарча моттигашкарча кхыча къамех болча дешархоща бувзам лоаттабу. Дика доттагІий хиниаб цар Ростовски областерча Новошахтинскерча № 5 йолча школа дешархоех. Цар вІаши кьхаташ дІа-хьа кхухьийт, шоай школа вахарах, толамех дувц.

Дукха ха йоацаш Белгатой юртарча школа интернациональни доттагІала клуба доакъашхоша Новошахтинскерча кидовцашта совгІата вай республикаx дола литература, открыткаш, сурташ, экономически карта дахьийтар. ХІаьта Новошахтинскерча дешархоша а дайтад белгатоевцашта книжкаш, открыткаш, маркаш, шоай школа вахар гойташ дола сурташ. Царех стенд яьй школе.

Цу клуба доакъашхоша иштта йоккха гаргало лелаю Московски областерча Сонечногорск яхача города юкъерча школаца, Фрунзенски областа Калинински станцерча юкъерча школаца, Германски Демократически Республикерча Росток юкъерча школаца.

Цул совгІа хьехархоша шоаш кулгалдеча классашка интернациональни дешахех каст-каста къамаьлаш ду. «СССР халкъий ленински доттагІал», «Советски республикай йокаргІйоаца союз», «КПСС—советски халкъий баьчча» — иштта я къамаьлий темаш.

Цу деррига а доккха гІо ду дешархой интернациональни уйлаца, массадолча къамашца цхьатарра безам болаш хьалкхебара, вай низ деррига халкъаш барттайна, цхьоагІо йолаш хиларца болга царна дІагойтара.

Цахаддаш терко ю школе берашта атеистически кхетам балара. ЙоккхагІйолча классашкарча дешархоех вІашагІъелла болх беш лекторски группа я. Хьехархой новкъостала кийч а луш атеистически темаех лекцеш еш, къамаьлаш ду къонача лектораша массайолча классашка. Белгалбаха беза дикагІбола лектораш. Уж ба 10-гІча классашкара дешархой комсомольцаш Х. Темирсултанов, Х. Саламов, Г. Дадаева, Ш. Магомадова, Я. Зангаева, П. Сакаева, кхыбараш. Цар йийшача лекцеех цхьайраш ераш я: «Марксизма-ленинизмо дына а цунах наргІатбовлара а наькъий хьакъехьа», «Ды — халкъий цхьоагІони доттагІален мостагІа», «Коммунизмо а дына а сага ираза хьалъехьа». Иштта цахаддаш «Атеист» яха пенгазет а арахец лектораша.

Дешархой патриотически кхетамца хьалкхебар а дика леладу укхаза. Школе каст-каста хул граждански а Сийлахь-боккхача Даьхен тІема а ветеранаш. Дешархошта шоаш вІашагІкхийттача цар дувц тІем тІа советски халкъо гойтача майралах, турпалах. Массаза а везаш тІаэц школе цІе партизан персональни пенсионер Исаев Юсап, Сийлахь-боккхача Даьхен тІема доакъашхой Алмаханов Махьмад, Истамулов Абу, кхыбараш.

Дешархошта каст-каста ен Даьхенца, халкъаца безам чІоагІбеш йола лекцеш, дувц вай мехка массадолча къамий пионераша а комсомольцаша а тІемашка гойтача майралах, Советски Союза Турпалий вахарах.

Хьехархой коллективо боккха болх чакхбоаккх дешархой эстетически кхетам лакхбара а. ХІара классни кулгалхочо ший классе дувц культурах, эзделах, гІулакхах, общественни моттигашка мишта лела веза, деча къамаьла культурах лаьца. «Советски сага моральни облик», «Вахара ираз а чулоацам а», «Сенна эш вайна дисциплина», «Мишта кхоачашду вай къонача пионерий законаш», «Дика а во а» яха къамаьлаш даьц бераша укх кердача шера.

Цу тайппара дика лел Белгатой юртарча юкъерча школе дешархошта интернациональни, атеистически, патриотически, эстетически кхетам балара болх. Цу халача, хІаьта цунца цхьана сийлахьча балха тІа шоайгара хьинар гойташ, кІаьд ца луш, халонех ца кхераш болх беш ба хьехархой Магомадова Тамара, Темирсултанов Іалис, Эдельбиев Іийса, Дакаева Кари, Солтамурадов Іабдулбрака, дукха кхыбараш. Цар шоай камаьрша дешаш, цаб йІовхал берашта дІаеннай.

А БАРЗАНУКАЕВ,
Шалински района «Коммунизма байрахь» яхача газета болхло.

ТЕПЛОВОЗНИКИЙ ТОЛАМАШ

Грозне станце слесарь я Альсабекова Дани. Цун декхар да дІайохийтача мехидаьтта составий вагоний буксой узлашка хьожилга.

Дани хьежа йола вагонаш массаза а хьоваям ца хулаш шоай кхача езача дІакхоач.

Дика къахьегама толамаш дахар баьхан долаш дукха сийлен грамоташ, ахчан премеш тайннай Д. Альсабековайна. Сийленца лелаю цо коммунистически къахьегама ударник яха цІи. ХІаьта укх деношка «1973 шера социалистически яхье котало яьккхар» яха сийлен значок а еннай цунна.

«1973 шера социалистически яхье котало яьккхар» яха значокаш еннай Дане новкъосташта В. Евдоева, М. Кожевниковайна, М. Алиева, Л. Алиева, В. Фараонова, С. Истамулова, иштта кхы дукхачарна а.

* * *

Шоай социалистически декхараш толамца кхоачашдеш хьабоагІа грозненски тепловозий водителаш. Февраль бетта халкъа боахама мукь дІа-хьа бахьара план тІехкхоачашъяьй.

Тепловозий локомотивни бригадаша 300 беза мукь тІабола состав царна планал совгІа 180 эзар тонн мукьи дІабихьаб, кхоаьд 100 тонн дизельни доагор.

Шоай дикача къахьегама толамашца белгалъяьннай коммуниста Можаренко Николай, Магомадова Валида, Сахновский Владимира, Григорьева Ивана кулгалдеш йолча локомотивни бригадаш.

ТІехдика рейс яьй Ворчак Анатоле кулгалдеча локомотивни бригадо. Цу цхьан рейсагІа шиъ беза мукь кхуьна состав дІайигай.

Цу составашца дІабихьаб планал совгІа 2 эзар тонн мукь.

А. АНОХОВ.

Тха консультаци

САГ БАЛХАРА ДIАВАККХАРА БОКЪОНАШ

ЗАКОННОСТЬ чIоагIъяр паччахьалкхен аппарата хинна ца Iеш еррига партий, профсоюзий, комсомольски организацей а декхар да. Уж декхарийла я хIара гIулакхерча саго, хIара советски саго законий бокъон лоархIаргйолаш, законаш цIенхаштта кхоачашдергдолаш къахьегамхошта правови кхетам лулга вIаштIехьдаккха.

ДукхагIча даькъе законаш телхаду уж нийса ца кхетадеш е вIалла ца довзаш хиларах. Бакъда моллагIча бахьанаьщца уж телхадой а, бехкебараш оттадаьча законашка хьежжа бехктокхаме оза беза. Законаш ца довзарахи телхадарахи цIенхаштта бехктокхаме оза, хIаьта шийна ховшие закон доҳадаьр суде дIачуле яьхад В. И. Ленина.

Социалистически законность а правопорядок а чIоагIъяра къаьстта зуламен кхерамен да паччахьалкхени боахамен аппарата болхлошта, вешта аьлча, уж практике кхоачашдезача наха законаш ца довзаш хилар.

ХIанзалца ше балхара дIаваьккхав аьнна леткъача хIара кхаъ сагах цаI юха балха оттаваьв харцахьа дIаваьккха хиларах. Из хул балхара саг дIавакххара ФЗМК барта хила езаш хилара закон администраце толхадеш хиларах.

ФЗМК барта а йоацаш администраце инициативагIа къахьегама договор дохаде бокъолаш РСФСР КЗОТ-а 35 статьяс. Болхло балха тIара дIавакххарах дола приказ арадалалехь ФЗМК барта хулга дIадех законо. Цул совгIа, ФЗМК барта йолаш лерхI нагахьа санна хержача состава кхаь даькъах шин дакъа раьза хуле. Из правило кхоачашъе еза нагахьа санна комитета членех моллагIа цаI балха тIа воацаш хуле а (ханна болх булургбоацаш, отпуске, командировке хилча).

Бакъда Наурски района «Комсомольский» комсий совхоза юкъерча школа местком (МК председатель Панина) школа техничка Б. Т. Куразова балхара дIаяккха раьза хилар из балхара дIайоаккхаш приказ техачул тIехьагIа. Иштта раьза хилар из кхы кхо саг дIавакха приказ техачул тIехьагIа а. Ачхой-Мартана ремонтно-гIишлошъеча участка болхло А. Ахмадов балхара дIавоаккхаш а хилар цу тайпара.

Цу тайпара балхара дIабаьха беррига нах шоаш балха хиннача юхаоттабир, дIабаьха хиннача деношка царна доагIаш хинна алапи дIа а луш. Дукха ахча дIадала дийзар.

Болхло дIавакха ФЗМК раьза хилар оттаяь ха чакхъяллалца бокъо йолаш да. КЗОТ 35 статья тIа маяххара, къахьегама договор дохаде администраце бокъо я ФЗМК раьза хинна цхьа бутт баллалца йолча хана, хIаьта балха ца воагIаш Iерах е къахьегама дисциплина телхаеш хиларах цунгара гIалат даьннилга хайнача дийнахьа денз бутт баллалца йолча хана. Къахьегама договор дохадеча хана администраце тайп-тайпарча болхлошца законо оттадаь цхьайола кхы тIа дIадехараш кхоачашде деза.

Масала, 18 шу даланза бола болхлойи гIулакхера нахи администраце КЗОТ 183 статьягIа балхара дIабоахаш, болхлой балхара дIабахара порядок лелаярал совгIа, кхелетарий гIулакхий районни (городской) комиссегара пурам хила а деза.

ЛАКХЕРА е юкъера специальни образовани йиспе яьккхачул тIехьагIа кхаь шера къона специалисташ уж балха болча учрежденера дIабаха йиш яц из кара йолча министерствагара (ведомствагара) мукъа боацаш (къона специалисташ персонально дIаюха нийсбарах йолча Положение 27 пункт). Из иштта доалашехь, Гикаловски опытно-производственни боахама директора А. М. Магомаева штат кIезигьеш балхара дIаваьккхар къона специалист С. С. Эльдаев. Местокомагарен лакхехьа латтача ведомствагарен мукъа боацаш балхара дIаваккхарах, из дIаваьккхача боахаме балха отта мукъа моттиг йоланехь а балха ца оттаварах Эльдаев халкъа судо ше яннача балха юхаоттавир, балхара дIаваьккха лийннача шин бетта доагIа 233 сом цунна хьа а долийташ.

ЙоаггIаш йолча Совето, хIаьта сессешта юкъерча хана исполкомо мукъа ца белча къахьегамхой депутатий юртий, поселкай, районий Советий депутаташ балхара дIабаха бокъо яц администраце.

Профсоюзий ФЗМК производственни балхах мукъа боаца председателаш, хIаьта иштта профсоюзий ФЗМК членаш, профоргаш йоаггIаш йолча лакхехьа латтача профсоюзни организаце дIабаха йиш ца хиларах дувц РСФСР КЗОТ 235 статьяс. Иштта дола зайон телха а деш нах дIабоахаш моттигаш кIезига яц. Масала, из зайон толха а даь, «Малгобекнефть» НГДУ ОРС администраце балхара дIабаьхабар Х. Цицкиева, С. Чиргизова, М. Барахоева. Халкъа судо балха юхаоттабир уж, балхара дIабаьха цар даьккхача 210 балха денах доагIа 389 сом хьа а долийташ. Иштта халкъа судо балха юхаоттавир Назранен райпо дIаваьккха хинна Вышегуров а, цо балхара дIаваьккха даьккхача 90 денах доагIа 255 сом хьа а долийташ.

Къахьегама законодательствага хьежжа РСФСР КЗОТ 33 статья бокъонагIа болхлой балхара дIавакха йиш я администраце.

Штат кIезигьеча хана балха тIа бита беза кхаба везаш шинъ а кхы дукхагIа а дезалхо вола болхлой, тIема инвалидаш, ЙIаьххача хана болх беш хьабоагIа болхлой. Штат кIезигьеча хана цамогаш болеш отпуске болеш болхлой балхара дIабаха йиш яц. Штат кIезигьеча хана шоаш болча балхара дIабоаха нах цу предприяте е учрежденье кхыча балха тIа оттабе беза, нагахьа санна иштта мукъа моттиг яле.

ЗIамгача АтагIарча школа директора местокомагара бокъо а йоацаш балхара дIаьккхар 1960 шера денз цу школа техничка йолаш болх беш хинна З. Габазова. ХIаьта пенсе яха 8 бутт мара а бисабацар цун. Из халкъа судо балха юхаоттайир.

Штат кIезигьеш ше беча балха тIа доархIа ца вещ е цу балха тIа хила унахIена воацаши балхара дIаьккхача болхлочоа шин кIирагIа доагIа юккъера алапи дала деза.

КЪАХЬЕГАМА дисциплина телхаеш хиларахи балха хьа ца воагIаш Iерахи балхара саг дIавоаккхаш цо из телха хIама даь а из даьлга хайна а ханаш оттае еза, хIана аьлча иштта балхара саг дIавакхха бокъо лац цо из хIама даь бутт баьлчеи из даьлга гучадаьнна бутт баьлчеи.

Къахьегама дисциплина толхаярах Ачхой-Мартана мехлесхоза лесник С. Сосуркаев балхара дIаваьккхар 1973 шера май бетта. ХIаьта цо къахьегама дисциплина толхаяьлга администрацена ховш дар 28 марта дена. Цу хана денз шиъ бутт баьнначул тIехьагIа дIаваккхарах Сосуркаев халкъа судо балха юхаоттавир.

ЗIамга хулиганал дар бахьан лаьца саг балхара дIавакха бокъо лац СССР Лакхехьарча Совета Президиума соцамо, хIана аьлча цо лаьцача хана беш бола боля а токха гIод а цунна административни бехк барах ду гIулакхаш да. ЗIамга хулиганал даь лацарах балха тIа воацаш цо яьккха ха бахьан долаш балхара дIавакхха йиш яц из. Цул совгIа из ха балха стажа юкъе а йода цун.

Боля булургбоацаш хиларах балха тIа ца воагIаш саго биъ бутт баьккхача цунца даь къахьегама договор дохаде бокъо я администраце. ХIаьта болхло туберкулезах цамогаш вале биъ беттал а дукхагIча хана балха ца варах балхара дIавакхха йиш яц из.

Балха тIа волаш лозаварах е профессиональни лазар хиларах болхлойн гIулакхерча наьхен балха моттиг лораю уж къахьегалургдолча бовлалца е инвалидность оттаялца.

Цул совгIа, администраце бокъо я хьалхагIа ше беш хиннача балха тIа саг юхаоттавича кIалкарча болхлочунцарей гIулакхерча сагацарей къахьегама договор дохаде. Из деш царна шин кIирагIа доагIа алапи дIадала деза. Кхыча бахьанце болхло дIавакхха бокъо яц администраце.

Условни бехк токхаргбоаш е тоавала болх бергболаш судо дош дувцарах материально-бехктокхамерча сагацара къахьегама договор автоматически дохаде йиш яц. Бакъда, из дац цуццара договор дохаде администраце бокъо яц яхилга. Цунах бола тешам боврах из дIавакхха бокъо я ФЗМК хьайкке барта а йолаш. Материально - бехктокхаме йола сага балхара дIавакхха бокъо я администраце, нагахьа санна материальни зе даь е зе де тарлургдола гIулакхаш цо даь дале, цу тIа гIолла цунах бола тешам байнабале, цун дош судо дийца дацар аьнна. Из порядок оттаю КЗОТ 254 статьян 2 пунктагIа.

Л. БУРМИСТРОВА,
Нохч-ГIалгIай АССР юстице министерства йоккхагIйола консультант.

ХИШ ДЕКХАЧА ЛАЬТТАЙ БЕРКАТ

Ялати лаьтташкара йоала кхийола продукташи дукхагIа яхара КПСС XXIV съездо хьалхашка оттадаь доккхий декхараш толлаца кхоачашдулургдац, нагахьа санна хиш дехкача лаьттаех бизза пайда ца эце, хиш декха лаьтташ дукхагIа кара ца дерзадойя. Лаьттан беркат совдаккхара тIадерзадаь дукха гIулакхеш да хиш декхараша де дезараш.

Вай республике дукха боахамаш да тIоадал кхоачам хилаш йоацача зоне уккаш. ЦIгарча хиш ца дехкача лаьтташка ялатийи кхыйолча культурайи хьувкъам лоха хул, хIаьта йоккъал эттача шерашка дIайийна хIамаш йов.

Цхьайолча кана кхоачам хиллал догIаш делхац республика лоамашта юкхе дадача боахамашка а. Хиш ца декхар бахьан долаш укхаза а вIаштIехьдалац ялаташ дика кхеде.

Цудухьа оалагара тоаде деза хиш декхилга. Ховш ма дий, хиш дехкача лаьтташкара юртбоахама культурай хьувкъам дукхагIа чубахьалга.

Вай республике а дегIадоагIаш латт хиш декхилга. Нагахьа санна 1923 шера республике хиш декха лаьтташ 2 эзар гектар гаргга мара хиннадеце, хIаьта хIанз вай боахамашка 112 эзар гектар лаьтташ да хиш дехкаш. Белгалдаккха деза, царех 40 процент дола лаьтташ укх тIеххьарча 10 шера карадерзадаь долга.

Каналашка гIолла хий кхаьчад 76 эзар гектар долча оахамдеча лаьтташка. Цу лаьтташка шерра пайда эц хий дуллача хIанзарча техниках, царех кхетамца пайда эцаро йиш хулийт юртбоахама культурай хьувкъам лакхбе.

1972 шерайца нийсдича республика боахамашка дикка тоаденнад лаьтташка хиш дехкилга. Республика колхозашка 20 эзар гектар дукхагIа хиннад хиш декха лаьтташ, хIанз 49,8 эзар гектар да уж. ДIадахача шера Гудермесски Шелковски районий боахамаша дикка шердир хиш декха лаьтташ.

1973 шера республика колхозашка тайп-тайпарча бахьанех пайда ца эцаш дисар 383 гектар хиш декха лаьтташ. Карадерзадаь хиш декха лаьтташ 42,7 эзар гектар дар соахка, 1972 шера хиннарел 2 эзар гектар дукхагIа хул уж. Хиш дехкача лаьтташ тIара республика колхозаша соахка чуийцар 69,3 эзар тонн ялат, хIаьта 1972 шера цу лаьтташ тIара чуийцар 55,3 эзар тонн ялат мара дацар.

Лакхбеннаб юртбоахама культурай хьувкъам а. Масала, 1972 шера республика колхозашка хIара гектара тIа чуийцар 21,4 центнер ялат, 204 центнер шекара свекла. 1973 шера хIара гектара тIара чуийца ялат 24,6 центнер хилар, хIаьта шекара свекла — 280 центнер. ДукхагIа чудера баьцадараш а. 1972 шера хIара гектара тIара гулдир 98 центнер баьцадараш, хIаьта соахка — 165 центнер.

1973 шера хиш дехкача лаьтташ тIара дика хьийкъа ялаташ чудера Наурски района «Красное Знамя» яхача колхозе. 632 гектарах хIаране тIара юкъера лаьрхIача цига чудена ялат 33,4 центнер хилар. Сунженски района Ленина цIерагIча колхозе 848 гектарах хIаране тIара чуийцар 31,9 центнер ялат. Ялата лаьрхIа хьажкIаш дика кхеьй Шелковски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе: хIара гектара тIара чуийцар 36,2 центнер хьажкIаш, Сунженски района Ленина цIерагIча колхозе — 38,3 центнер, Грозненски района «Советская Россия» колхозе 300 гектарах хIаране тIара 38,7 центнер фуалъяьха хьажкIаш.

Шекара свекла дикагIа хьувкъайир Гудермесски района «40 лет Октября» яхача колхозе: хIара гектара тIара чуийцар 297 центнер шекара свекла, цу районерча «Кавказ» колхозе — 286 центнер.

Юртбоахама культурай хьувкъам лоха хилар Шелковски района Менжинске цIерагIча колхозе: 1685 гектарах хIаране тIара 14,8 центнер мара ялат чуэцанзар, цу районерча Ленина цIерагIча колхозе 1655 гектарах хIаране тIара —16,1 центнер.

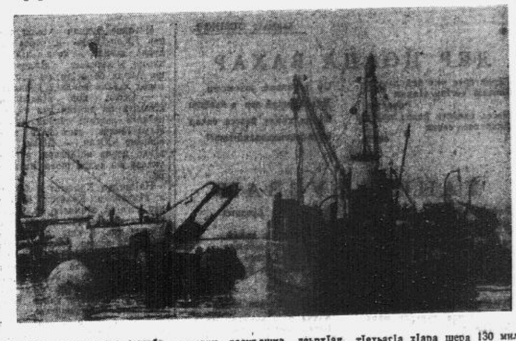
ХьажкIий хьувкъам лоха кхебир Малгобекски района «Кавказ» колхозе: 137 гектарах хIаране тIара 7,3 центнер мара хьажкIаш чуэцанзар, Наурски района Ленина цIерагIча колхозе 490 гектарах хIаране тIара — 19,6 центнер.

Республика мелиораторий керттера декхар да юртбоахама культураш кийчъяра планаш кхоачаш тIеххкхоачаш юлургйолча тайпара шоай болх укх шера вIаштIехьбаккхар. Цудухьа боккхача лоархIаме хургда хиш дехкача лаьттаех кхетамца пайда эцилга. Цу лаьттаех вай пайда эцарга хьежжа мара йиш хургьяц лаьттанцарей хьайбашкарей продукташ дукхагIа яха. Мелиораторашa шоай берригa низ тIабахийта беза укх шера йолаш йолча еррига торонех кхетамца пайда эцара, хIара гектара тIара 30—40 центнер ялат, 240 центнер баьцадаараш чуэцилга вIаштIехьдаккхара. Укхаза белгалдаккха деза, 1973 шера республика еррига колхозашка мелиораторий керттерча резервах — бийсана хиш дехкарах бизза пайда ца ийцалга. Цудухьа кхоачамхилал хий кхачанзар гурахьа дийнача ялаташка. Лаьттах чудолийташ хий дилларо дикка лакхбу ялатий хьувкъам. Хих во пайда ийцар Сунженски района XX партсъезда цIерагIча, «Путь к коммунизму» яхача колхозашка, Наурски района Ленина цIерагIча колхозе, Грозненски района Ленина цIерагIча колхозе.

Долаш дола кхоачамбоацараш дIа а доахаш, хиш дехкача лаьттаех кхетамца пайда эцилга вIаштIехьадаккха декхарийла ба районни производственни управленей, боахамий кулгалхойи специалисташи. Колхозий мелиораторашна хьалда декхараш оттаде деза хIара бригадана, звенона, хиш дехкача болх беча хIара сага хьалхашка. Инсларча пятилетка дилагIгIча, къовстамбеча шера ялати юртбоахама кхыйола культураши дика хьувкъе торонаш я вай республикан колхозашка. Керттерадар да цапех кхетамца пайда эцар.

А. ТОЧИЕВ,
республика юрта боахама министерства керттерча инженера - мелиоратора декхараш кхоачашдер.

Доазол дехьара

Суэцки канала зоне лерттIа вахар юхаметтаоттадара шера балхаш чакхдоахилга дIахохьо Египта паччахьалкхено. Египетски герзашцарча низий саперни доакъошка лаьрхIад шин бетта хьарсам минаеш лелханза дисача пхорчехи цIендаьдаккха а цул тIехьагIа из кемаш лелара кийчде а. Болх бе доладенначул тIехьагIа хIара шера 130 миллион египетски фунташ пайда бергба канало республикана.

СУРТА ТIА: Суэцки канал цIендеча.

АФТ—ТАСС сурт.

ЮХАДАККХА ПАЛАЧИЙ ДИГ

Халкъа цхьоагIон правительства Чиле чакхдоахаш хиннача социально - экономически гIулакхий процесс лаьрхIа зуьш мел хиннарашта дикка хов, законноста довзонол чухьа из дIайолаенний дегIаихалгеи.

Iаьдала керте латташ ше даьккхача кхаь шера Сальвадор Альенде правительства дукхха лоархIаме реформаш яьй къахьегача наьхен Чиле къаман лоIамен духьа. Латифундистий лаьтташ ахархой кара дахар, кхыча мехкашкарча монополей доалахьа хинна банкаши йоккхий предприятеши паччахьалкхен кара яхар. Мехка истори хьадоладелча денз эттара хьалха шийн цIагIа ше да долга ха доладеннадар халкъ, законни правительство йиза хьаллоацаш хиннад.

Цхьабакъда социальни эргалоний процесс кIоарг ме ду, доохагIа хиннай чурчен арахьарчен реакце Альенде правительствана ёш йола атакаш. Олигархен кхыча мехкашкарча из хьаллоаттаерашен долла хIама даьд шоашнара дIаьйна гIойленаши Iаьдали юха а шоай бе доллара. «Патриа и либертади» яхачун тайпара йолча штурмовой фашистски отрядий новкъосталца мятеж кийчъяр духьа мехка экономически вахар кегаде гIийртай цар агентура. ТIема переворот ярца чакхдаьлар цар леладаь гIулакхаш.

Законни правительство дIа а яьккха, демократи юстафа кхессай реакце. Цунна йола тешал — парламент дIаяьккха, еррига политически партеш профсоюзни объединенеш гIулакхаш дехкар. Национализаци яь хинна предприятеши лаьтташи цар даьшта юха дIателла йолаенный тIема хунта.

ХIаьта таханара сурт миштад? Цунна дух тIа воккха укх деношка кепатеха арадаьккхача, подполье йолча Чиле къахьегамхой Единни профцентро (КУТ) баьча тохкамо. Цу документа тIа йоах, 1973 шера 11 сентябрел тIехьагIа, вешта аьлча, президент Альенде тийшача балхагIа вийначен тIема хунто Iаьдал шийбе деллачей хана денз, политически гIулакхаш леладаьд яхаш бахьан а доахаш балхара дIабаьхаб 500 эзар совгIа къахьегамхой, хIаьта уж хьинарера нахах 20 процент хIана бац аьнна ба. Из бахьан долаш зулам даьннад шахтераштей металлургаштен меттел, иштта хьехархошта, паччахьалкхен гIулакхаш тIарча наха, журналисташта а кхыметтел лорашта а. ДIабаьхарий керда спискаш хьакхайкае лаьрхIа ше хилар хьахьийнад хунто.

Шийна йиш йолчох 25 процент мара боцаш бац промышленносто. Экономически деградаце цхьаькха хьоккам — инфляци. Мехка вIалла кхоачамбеш бац кхача. Эзараш дезал мецаш ба. Хунто кхыметтел Халкъа цхьоагIон правительства декретагIа мах боацаш телаш хинна шура а дIаьыккхай болхлой берашкара.

Йоккхий амбицеш йола зIамига фюрераш оал Чиле хунтана керте латтарех. Гуччахварча къовсаме противникашна духьалъэттаваш царех цхьаккхе а. Цар «дендал» — гера доацачей оорш доацачей наха низаш дар. Шоай халкъа духьала къовсам лоаттабу цар. ГебагIашей терророй хьалоаттаю хунта. Халкъах кхер из, цудухьа цун духьале кагье гIерт из, халкъа баьччаш боабу цо.

Сальвадор Альенде ве а вийна, хунтаца керте латтараша набахта чукхессав цхьаькха воккха чилийски деятель, доггIена патриот — Чиле Компарте Генеральни секретарь Луис Корвалан. Юкхьенца из лаьцача ханна «цIеча сенатора» топаш тоха дага хиннабар путчисташ, цхьабекъда халкъо бехкам бергхилара кхерам тIалаттарой дерригача дунено яьча протестои юхасоцадир палачий кулг. Шоай къам дехка иналаш — кал боабераш судага гIолла цунна Iазап тIаоттаде гIерт хIанз.

Массаза а санна, халданза коммунисташта тIа а кхувш, цу цхьан ханна беррригача демократически уйлаш йолаш болча наха низаш ду. Хунто къиза таIазар тIалоаттаду президента Сальвадор Альендена тIехьа мел хиннарашта, кхыметтел священникашта а гешт ца деш. Вийна везткъа эзар саг, лийца чубехка бIаьш эзараш нах, топаш еттар, низаш тIалоаттадар — иштта да хунта бIеха гIулакхаш.

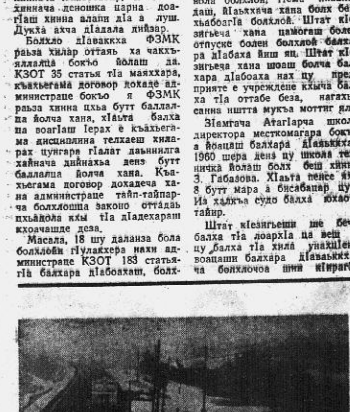
Чилегара бала теркал ца бе йиш яц цIей дог-уйла долаш болча цхьанна а саго. Чилийски патриотий оагIув цхьатарра хьаллоац масса тайпара политически уйлаш йолаш, фашизм гоама йолаш болча наха.

Чиле тIема переворот йолаярахи реакци низаш де йоаяларахи юккьанцара хоамаш Париже кхаьчача хана французски столицана юккъе йоккха демонстраци хилар. Париже бахача нахах бIаь эзар саг айнь бе йоахкаш французски, чилийски байракхаш а йолаш, тийша бол баьрша вийнача Сальвадор Альенде портреташ хьалха а даьца чакхваьлар улицашка гIолла. Цар цхьанне багара доагIаш санна французски испански - металла кхайкадора лозунгаш: «Чили яхаргья, фашизма хIама чакхдаргдац!», «Халкъ вIашагIкхийтта хилча, из эшадергдац!» цу хана денз массе метте лелаю солидарноста кампани.

Укх гIайгIанеча деношка, Луис Корваланан бIаьш кхыча патриоташтен тоха аьнна гильотина урс айдаьча хана, тешаа лоора, дерригача дунен тIа баьрачча чилийски демократашарча интернациональни солидарноста боламо палачий нрача тIоадашта юкъера хьабовлара царка новкъостал дергдолгах, Чилийски лаьттан тIа юха а котъяргья машара, паргIатон, нийсон идеалаш.

ПАРИЖ.

Анри РОЛЬ-ТАНГИ,
французски компарте ЦК член, цIи хеза французски Сопротивлене болама деятель, 1944 шера августе гитлеровски оккупацена духьала Париже гIеттача восстане кулгалхоех цаI.

ЛИТОВСКИ ССР. Электрофикаци е йолаьй Вильнюсерча цIермашиннаькъашта. Уж балхаш белгалдаьхай КПСС XXIV съезда Директиваша. Электрификаци ю Вильнюс — Каунас яхача машиннаькъа участка, хIаьта иштта цигара Тракай яхача курортни городе Ноуейя Вильню яхача Вильнюса промышленни районе долхача машиннаькъа доакъошта.

Iалаьмате дукха а чоалхане а болх ба кхоачашбе безар: бIаьш металлически конструкцеш дIаоттаелга, массехк бIаь километр контактни проводаш йохкилга, подстанцеш, тIахьожама пункташ кийчьелга. Цу гIулакха литовцашта новкъостал дергда вежарашха йолча республикашкарча дукхача предприятешен организацешен.

СУРТА ТIА: Вильнюс — Каунас яхача участке балхаш доча.

М. КУРАЙТИСА сурт.

ТАСС фотохроника.

ГЕРЗ ДIАДАККХАРИ ДЕГIАУХА МЕХКАШИ

ДIадахача шера дунен халкъашта юкъерча политiка бухсоцача аккордашка оптимистически нотагIа йийкар декабрь бетта Кхерамзлен Совета массазара членаш долча мехкий тIема бюджеташ зIамигьяра хьакъехьеи кходаьча ахчах цхьадолча даькъах дегIаухача мехкашта новкъостала пайда эцара хьакъехьеи ООН Генеральни Ассамблея яь решени.

Из предложени хьалхаякхар Советски Союз хилар тамаш йолаш цхьаккха хIама дац, хIана аьлча вай мехкоший истори хьадоладелча денз лерагIен хьинарен къовсам лоаттабаьб машар лорабара, герз дIадаккхара тIехьа. Из никъ бакъбаьб йоазаш йола машара Программа тIайийча КПСС XXIV съездо. Цу программа тIа, белгала аьлча, аьннад, СССР «кийча я тIема гIулакхашка дIаухийтар, эттара хьалхарча аргIанна йоккхийча паччахьалкхенаша дIаухийтар, кIезигдара хьакъехьа барт вIаштIехьбаккха».

Шийна предложени ше дIалуча хана Советски Союзо теркальйь кхоххам кIаьдбаргахьеи тайп-тайпара социально-экономически системаш йолча мехкашта юкъе машаре дахара ларда тIа цхьана леладу вIаши гIойле йолаш дола гIулакхаш дегIадоаладаргахьеи лелета чIоагIлуш йола тенденци.

ООН экспертий группа даннеегIа, адамаша хIара шера тIема гIулакхашка дIаухийташ дола 200 миллиард доллар дерригача мехкаша унахцIено лоаярга дохийтачул 2,5-зза, образованега дохийтачул, 1,5-зза дукхагIа, дегIаухача мехкашта экономически новкъостал дара дIахецача ахчал 30-зза дукхагIа да. Цу тIа а тIема гIулакхашта дIахеца ахча шерраш дукхагIа хул, цу тайппара наьха вахара хьалаш тоадарга дIадахийта йиш йолаш дола ахча тIа-тIа дукхагIа халкъий кхолламеча гIулакхашта тIера хьа а доахаш.

Цу цхьан ханна шеко йоацаш я, хIана дIайолаеннача кхолкам кIаьдбара процессо наха торо яла тарлу цуй беркатах политически меттел, материально а пайда эца, нагахьа санна тIема гIулакхашка дIаухийтача ахчан цхьа дакъа саготагIа эшача социально-экономически гIулакхашка хьожадича.

ЙоккхагIйолча пхе паччахьалкхен — Кхерамзлен Совета массазарча членаша (СССР, США, КНР, Франци, Англи) тIема гIулакхашка дIаухийтар кIезигделга ше хьалхадоаккхаш Советски Союзо массеха гIулакх теркалдаьд:

цкъа - дале, цу мехкаша эггара дукхагIа ахча дохийт тIема гIулакхашка, хIаьта цар тIема бюджеташ кхыметтел 10 процент яь а зIамигйича, кхолламеча гIулакхашка дIадахийта тоьал дукха ахча мукъадоаккхаргдар;

шоалагIа - дале, Кхерамзлен Совета массазарча члений тIема бюджеташ цхьана кIезигъяро дунен халкъашта юкъерча дерригача хьала дикача оагIоракъара аьттув ца бакхен тIема гIулакхашка дIаухийтар кхыча мехкашка а кIезигде дага ца доахийтен йиш яц, хIаьта из ше дунен халкъашта юкъера кхоккам кIаьдбара юкъе доккха дакъа лацар хургдар;

кхоалагIа - дале, — хIаьта из Iалъамате лоархIаме а да — тIема гIулакхашка дIадолар кIезигделга советски предложене дегIаухача мехкашта финансово - экономически новкъостал дукхагIа дарца дувз: цунга хьожаде деза мукъадоалача ахчах 10 процент.

ХIанз цхьанне а къовсаргдац, колониализмо тишдаь хиннача дегIаухача мехкашта цу тайппара новкъостал чIоагIа эшаш хилар. Дукха къона паччахьалкхенаш хIанз а овххийта дIайийкха я шоаш аьттув боацача хьал тIа оттаьча дунен капиталистически рынках. Масала, дегIаухача мехкашца эквивалентни доаца хувцамаш леладарах малхбузехьарча корпорацеша хIара шера 14—15 миллиард доллар пайдаш ду, дегIаухача мехкашта дунен халкъашта юкъе деш дола дерригa официальни новкъостал 7 миллиард доллар гаргга мара доацача метте.

Кхетадеш да, цу тайпарча хьалашка дегIаухачен дегIадаьхкачен капиталистически мехкашта юкъерча вахара боарамий юкъ шерлуш хилар. Официальни даннеегIа, дегIаухача мехкашкара 800 миллион совгIа саг низткъа мара хьалдаа хIама доацаш вах, паргара къея укх тIехьарча шерашка кхы тIа а кIоарглу йоккъал уваттари дIайийна хIамаш ца хьувкъари бахьан долаш. Къоанча паччахьалкхенашка бахача наьха хIара сага сих лоархIаш хьаеш йола кхачан продукташ 1961 — 1965 шерашка хиннача боарамга кхоачаш кIезигъеннай. Масала, къаьста йоккъал чIоагIа уттача Африка дукххача мехкашка 6 миллион саг моцалла кIалвусача дIакхозчаш латт.

Гуманистически экономически гIулакхашка диллача, чIоагIа гIойле йолаш да, Генеральни Ассамблея решене тIа из оттадаьча тайпара, тIема гIулакхашка дIаухийтачох кходаьча ахчан тIара еш йола отчисленеш, цхьаккха дискриминаци а йоацаш, царна сагота хьаштделей шеш хIамаш теркал а деш, дегIаухача паччахьалкхенашта юкъе екъар.

Советски предложенеш тIехьа голосовани а яь, ООН Генеральни Ассамблеи дукха а дукхагIа болча членаша цу тайппара хьакъеккхар, практически чакхдаьккхача дерригача халкъашта, къаьстта а дегIаухача мехкий халкъашта, пайда лургболеш дола лоархIамера реалистически конструктивни гIулакх из хиларах таора, цуннара шоай позитивни никъ. Цунна духьала голосовани йизар КНР-аси Албанеи мара. ХIанз дунен халкъашта юкъера кхоккам кIаьдбара чакхдоахача дерригача гIулакхашта КНР кулгалхой духьала хилар теркал а деш, советски предложенена ООН-ерча китайски вокала лаьца цу тайпара никъ цхьаннена а дагадоацар дацар. Китайски нийцо йоаз, кхыметтел бокхха никъ а хьалхара гIа боаккхаш дIаболабу. Герз дIадаккхарга болача атта боацача наькъагIа цу тайпара гIа баккха ца а тугаш, маоисташа цу тайппара цIаьхха а хьахьекхар, дегIаухача паччахьалкхений хьашташ хьаллоаттаду шоаш яхаш шоай мехка хьалхара шоаш хьаувттабоц болча цар хьегача къин мел мах ба.

Генеральни Ассамблея из решени кхоачашъелга, дукха ха йоацаш СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос хьакхайка мадарра, машари кхерамзлен хилийтара хьалхара керттера бехктокхам тIалаттача державаша — ООН-а членаш йолча паччахьалкхенаша селлара раьза а хинна тIайийча резолюци ко ца доагIаш цIенача дег тIарея кхоачашъе раьза хиларах тейша хургда. Цхьабакъда, нагахьа санна Кхерамзлен Совета массазара член йолча моллагIа паччахьалкхе къаьста хьахьекха халкъашта лоор теркал ца а деш Iийча, боккха бехктокхам тIазаргбар цо шийна.

Евгений ПОЗДНЯКОВ,
АПН комментатор.

МЕХАНИЗАТОРАШ КИЙЧБУ

Кхаь бетта йола трактористий курсаш я болх беш Надтеречни районерча «Братский» яхача совхозе. Курсашка хьехаш бараш Калиновски профтехучилищера хьехархой а совхоза специалисташ а ба. Царех ба юрта боахама машинаштей электроприбораштей вола училища хьехархо С. Пециев, инженер Т. Мягчиев, агроном И. Чабаев, гидротехник Х. Укаев, мехмастерске заведующи С. Мурадов, кхыбараш. ЧIоагIа йоакхо ю цар курсанташта механизатора болх кIоаргга Iомабеш.

Курсашка дешаш 33 саг ва, дукхагIа бараш кагирхой ба. Царца дешаш, трактористагова Iомаеш ба уххаза мехкарий Ильясова Исита, Джанчураева Малика, Мусиханова Яха, Бетиева Кусаль, Хатаева Яхийта.

Курсаш совхозе хьаелларах боккха пайда баьннаб. Иззал дукха трактористаш кхыча юрта деша а бахийта кийчбе вIаштIехьдаргдацар, хIаьта механизаторий дезала уж юкъебахнар совхоза доккха новкъостал хулаш гIулакх да.

М. ХУМАДОВ.

Литературни оагIув

Хьамзат ОСМИЕВ.

ЛЕР ЙОАЦА ВАХАР

Беркатерча укх вай лаьтта
Божаш догIан тIадам
боацаш
Яьсса кхийста йолха морхаш
Ахархочоа сенна
эш?!

Цу тайпара, юхеюсаш
Даьча дикай лер а йоацаш
Къона къалу цаьсса вахар
Сага накъадоалий-теш?!

* * *

ХАНИЙ БУВЗАМ

Вайгара тахане
Селханен ларда тIа
Ког чIоагIбаь этта я.
ХургIола вай кховне
Тахане ларда тIа
ГIов доттаж оттаргъя.

Цу кхаьнне бувзамал
Яхача, еяча
ХургIолча цу ханий
Шоайларча тешамал
ЧIоагIагIа дуней тIа
Кхы цхьаькха фу хургда?!

* * *

Нагахь санна наха дехе,
царна лургдар мара
Хьайна да ма ала

Наха хьай дош хазар дезе,
Алхха дего хьийхар мара
Багах дош ма ала.

* * *

Наьна дог ца делхаш
Цхьайна а замалахь
ТIом-тохар хиннадац.
Наьна дог ца делаш
Цо ловна па боаккхаш
Тоам-машар хиннабац.

ТIем тIа мел доала герз
Эттара хьалхагIа
Меттахьа нанна кхет.
Тоам-машар эттача
Массанел дикагIа
ВоI ваьча нанна хет.

Саїнд ЧАХКИЕВ.

Л И Й Г

Гарре попа хи оагабеш
Кхийтар ира диг.
Хи чур хи къург бе ца
кхоадеш
Лоам чу хьедар лийг.

ХIара гIа цар эгаш, делхаш
Кхайкхаш хIара ткъов:
Диг массаза къага маьлхе,
ЙоккхагI хулар чов.

Берда йистте бахар гора
Лийга биъа ког.
Хьаэккха мо детталора
Цун керара дог.

ЮхатеIаш, хIана-хIана
яхаш,
Iочухьежар из:
«Фу даь дол-те аз укх
наха?
ХIанад дуне кънза?»

Хи Iобежар, из хи тIаккха
Шаьрбе эттар саг.
Iочукерча, тIа-кIал ийккха
Ахка дахар лийг.
Саг ва раьза.
Халха вувлаш,
Вода мала хий.
КIеззиг лакхехь лийг да
уллаш,
ТIош тIа ухаш цIий.

* * *

Ди чакхдаьннад цIагIа
воацаш,
«Могаш, маьрша лий-хьогI
бераш?» —
Уйлаш сол а хьалха уд.

Ябакх хьийкха бат а йолаш,
Хачилг йоацаш, заттIе
белаш,
Сона духьал боагIа бутт.

Туган АРЧАКОВ.

Сальвадор Альенде

Кортмукъаленна гIебеш
тохаш.
Халкъа уйла
ехна лоаш,
Ваьнне декал юха тохаш,
КIантий байнаб,
сона лов.

Дегашка цар уйла-ингаг
Цар халкъеша дIахкхьад.
Сийлен гIулакх дIа ца хецаш,
Эгац санна лорадьад.
ГIоргIатон ЦIе байракх богаш.
Соцад цхьаькха майра дег.
ЭгIазлон сийг чIоагIагI
согдаш.
Дайно дар мо,
КIанз из доаг.
Цун дог соцад.
Чиле ираз
Хуита багара декха лоаш,
Кортамукъале са мо езаш.
Кхоане хьакургйолга хоаш.
Тийша болх баь,
КIийле аьлла.

Аьгаб из тIанаьтта лоам.
Халкъо шийг уйлаех кьаьхка
Бергбац доастагIашца тоам.
Харцен мирча сибат дайна
Ноаной, берий бIаргаш леш,
Цар хих лоамаш тохкам
хьайнаб,

Из соцабе низ бий-теш.
Тевча лака тIа пIелг уллаш
Халкъа дегахь из висав.
ХIаравар сантаина вуллаш
Халкъа бIунца дIаэттав.
ЦIий лорапа мирча яькха,
Уллаш хьо, Чили,
узам беш,
Маьлха дуне сахьх а
даьнкха,
Адамий фелап гIеттаеш.
Хьа сигале Iаьрж а деппа
Бовча къонгий къина елх,
Моцко мерца хьаьна лаьтта
Из бала ца лоалуш лелх.

Герихан ГАГИЕВ.

Наьсарен вальс

Боало са белаш тIа кIай
зиза тусс...
Наьсаре, Наьсаре — бос
лела кIунц,
Хьо я са сардало,
Хьоца сакъердану,
Хьо йоацаш висача,
мир доацаш вус.

Наьсаре — бIаьстено
баьста са боал,
Халакь: са оала хьа
хозленах боал.
Хьогара барт ийце,
сай безам дIабийца,
Дерзашта духьала со
аравоал.

Мел гаьна цапарах
воагIаргва со,
«ВоагIаргвац» аларах
воагIаргва со,
Сийнача тангIеца, е
гIаьнаш мо, дIахеца,
Сай уйлаш дIахеце
воагIаргва со.

Наьсаре, Наьсаре — хозва
са дог,
ГIалгIайчен лаьтта Iа
зизашца дог,
Хьа седкъий къегарах,
хьа иллеш декарах,
Хьа сомаш кхачарах со
чIоагIа хьог.

* * *

АЗ БУВЦАРАШ МАЛАШ-б

ЦIенн да цар бIаргаш,
Къона да цар цIий.
Ахча, рузкъа бахьан
Доккаш бац уж сий.

«Маьхк я» оал цар маьхках,
Тухах оал цар «тукъ».
Цар дег чура седкъий
Нийсса урагIьух.

Уж болендаь бахаш
Лаьттан букъе тIа,
Сигала уж седкъий
Сепка дукха да.

Леп уж седкъий лакхе,
Лаьтта тувсаш лир,
Сийрдадоахаш бIаргаш,
Гучадоахаш тхир.
Оахам гойташ Iаьржа,
Зиза гойташ кIай...

Цу седкъий дошоца
Дог хьалдиза хьай.

Уж нах болча вакха
Са а безам ба.
Дьалий беза бац цар,
Хьаьший беза ба.

Бегаш бе хов царна,
ГIайгIа е а хов.
Царна без сакъердам,
Дезац царна дов.

Маьхк тов цар кулгашка,
Зиза тов, тов мерз.
Царца цхьа ди даьккхар
Шийн лазарех верз,

Аз бувцараш малаш-б
Хьона ха ма хой...
Хаций хьона! Халакь:
Ба уж Наьсархой!

А. ВЕДЗИЖЕВ.

ГIАНАХЬ

«ЦIи тохар» яхача повеста тIара дакъа

Цхьанне дувцар хозаш вацар Юсап. Бата- а, керта а дувла хьацар коча дIаьха пхьош а хьекхаш дIадоахар цо. Аьрда бе лестадеш доккха мерех хьекха йовлакх доаллар.

— Сесаг, кор дIаделлал, кIеззига фо дайтал укх чу, — наIарга латтача шийца яхача зIамагIйолча сесагагахь дIавийрзар Юсап. — Шоаш а дIахо довла наIаргара, нагахь укхаза фо чудар шоаш ца кхере.

НаIаргара Калимат а бераш а дIадайлар. Калимат Юсапа пхе сесагах зIамагIа яр. Цхьа кIаьнк мара бер дацар цун Юсапа даь. Е кхы де дага а яцар. Из кIаьнк бахьан долаш халданза къовсам латтар мараи сесаган юкъе. Йиъ класс яьккхача школера хьа а ваькка цунна къорIаш хьеха волавелар да. Нана раьза яцар кIаьнкага ца дешийташ. Хьехархой а нхар Юсап волча кIаьнк школе ахийта яхаш, юрта Совето массейттаза гIод а техар Юсапа.

— Со воккха хиннав, могаш вац, — жоп лора цо. — ЦIагIа бежанга хьажа а саг вац са.

— Мухьмад, хьавел укхаза, — наIара юххе латта кIаьнк хьавийхар Юсапа.

КIаьнк хьагарга вера. Балам тIа кулг а дилла шийна юхха гораоттавир цо из.

— МаьркIажа ламаз даьдий Iа? — хаьттар дас.

— Даьд.

— КIант ва, — хоаставир из дас. — Ламаз ма туладалийталахь ца валар духьа. КъорIа тIа хьежавий хьо?

Ше хьежилга бакъдеш корта лостабир кIаьнка. Шийца багIачарна фу хет хьажа дага волаш санна, царна хIаранена бIарахьожаш чакхваьлар Юсап. Бакъда, вокхарна хийтточох кхетанзар из.

— Со велча са бIаргаш дIакъовларгдар ер воацар вац. ЦIи а я укхан во хила йиш йоацаш... Пайхамара шийн цIи я. Пайхамара цIи яьккхача Юсапа бIарахьежар Эдал а вож мурдаш а. Кулгаш хьал а лаьца массане дуIаш дир цар.

— Дала мукъалахь во хургвац, — Юсапа яхар хьаллаьцар Эдала. — Кер чу бусалба дог дола саг во хила йиш яц... ТIаккха цун цIи-м... ЦIи дала ше езъаь я.

— Цунах-м пайхамар хургвацар, — аьлар наIара санагIа тIа хьа а отташ Калимата. — Пайхамараш хула зама яц вайна хIана. Цул гIойле яр дешийтадаларе. — Оагавир, Юсап. Доахаш дола сулхьаш саца а сацийта эгIазне Калиматагахь дIахьежар из.

— Хьона сенах хов цунах мала хургва? — Сов эгIазваха бIаргашка боад еттар Юсапа. — Даьла къайле ховш я хьо?

— Иштта мегаргдац, Калимат, — сесаган маран юкъе эккха кийчденна дов дIадерзаде гIертар Эдал. — Дала сага фу деннад ха йиш яц...

— Сона-м хов цунах пайхамар хургвоацилга, — Эдала юкъеиккхар Калимат. — Цул гIойле яр шийна дийшадаларе.

Цкъа ура а иккха сесага хIама тоха дагадехар Юсапа, бакъда дуIаш делген леталген цхьана тарлургдац аьнна дага а деха, халла сатехар цо.

— ДIайолле укхазара! — сесага тIачайхар из.

— Iа-м укхазара гIо мара мича ях, укх цIагIара а-м гIоргъяр из кIаьнк дага ца воалларе, — наIаргара дIахо яьлар Калимат. — Хьанна дайна хIама да цаI мара воацача кIаьнкага ца дешийташ.

Массанена ховра Калимат метта ира йолга, духьала йист ца хулаш цо маьра цхьаккха дош ца дутилга. Тахан хьалха доладеннадацар из, еча денз а иштта хьа ъоагIаш дар. Йиъ сесага тIа ший даь ханнара волча Юсапага гIоргъяц аьнна духьал яьлар из цунна ше маьре хьалуш. ХIаьтта мар а венна цIаена къона жеро яр Калимат. Бакъда, Юсап а санна мурд хиннача дас низах дIаелар из цунга. ХIана а хозал йовнза йола Калимат езилга дале а, е цунах ца лоархIавеш дале а, кхы исташта ца могийтар цунна могийтар Юсапа.

ваьрг лаьрхIар цо. Цхьан хана ший къайле хайтаяр цо Эдала. ТIехьагI дехке-м ваьлар, вешта фу пайда бар цун, багара дIахийца дош юха хьа мича лоацалу.

— Ай, из венна-м тхъаь пхиъ шу ха ма йий, хIана сенна дагаух из, — аьлар цо халла. — Чурт дегIад, боарз нийсбаьб, кхы из дийнве-м бахкац уж. Маца вицлургволаш ва из, ва.

Хетаргахь партячейка секретара цIеношта цIи тохари, цига Султан а цун сесаг а далари цIаккха диц ца дала эттача санна дагаэтталар цунна. Цу хана Керам хила веза цIи техар аьнна арадаьккхар,

— Иштта зама я-кх ер, — цхьа юкъ яьннача гIолла йистхилар Юсап. — Маро яхар сесага ца деш, дас яхар дезалхочо ца деш. Даьла ше оарцагIа а ваьнна цхьа нийсхо ца йойя е дуне-м Iаьса дерзаш латт.

— ХIама дергдац, дезал а кхетаргба, — Юсапа сатеде дагахь йистхилар ваьгIа, ваьгIа воккха саг. — Шийна тIехьа дика доацаш во дойтаргдац ше аьнна дош ма дий вай даьла.

Моттаргдар, цкъа хинна а ца Iеш дуккхаза цун даьлаца къамаьл хилча санна, уж дешаш дала ше цунга аьлча санна.

— Из-м фу дар, из-м дош дацар, — йистхилар Эдал. — Доккха хIама дар тахан сона дайнар.

Цецваьнна Эдалгахьа дIавийрзар массава а.

— Фу дар из? — кхы сатохадаланзар Юсапага.

Ший бе доахка сулхьаш хьоарча а даь хьалххашка кIувса тIа Iодехкар цо.

— Доккха хIама дар цу даьла моастагIчун каша гIулакх деш тахан кашмашка хинна бераш... Боарз бизза даьхка зизаш, чурта хьекха басар, кач дадаш цIе зигаш... Пионераш йоах хац, е мала йоах хац... «Сенна гулбеннаб ераш?» — хетт аз царца хиннача хьехархочунга. «Тахан ер вийна ди да» — йоах, хIара шера цу дийнахь укхан каша тIа гуллу пионераш... Дала лораволва со, цу каша тIа даха бер сай цIагIа чудутаргдацар аз.

Цхьабараша кхетадацар Эдала вувцар малав, шоллагIбараш фу башха да из аьлча санна багIар.

— Малав Iа вувцар, фу каш, фу чурт дувц Iа? — хаьттар цIаьхха Юсапа. —

— Султан, Хьабийба воI... Партячейка секретарь хиннав из, е мала хиннав... Шун кIаьнк а вар царна юкъе-м, Фадимана ваьр. Цо из цIе зиг качдоалладелга хаций хьона? — велавелар Эдал.

ДегIа тIа мел бола чо ураэттар Юсапа. Дог тохаделар цун. Султана цIи яьккхача боккха кхерам чубессар цунна, дегIа тIа шийла хьацар техар. Эдал дагахь везацар Юсапа, Султана цIи яьккхача шийна новкъа доландаь цо из хьоаха-

Юсап волга Эдалан цунна шийнен мара саделлача дегIа хацар. Дика вIаштIехьдаьлар из цу хана Юсапа. Цо дика кхетадора мотт тохилга тайптайпара хилар. Цхьадар наха, Iаьдала дIаха мегаргдоаца сага хIама къайлагIа е гучахь дIадувцилга дар. Бакъда, Юсапа ший тайпара дир из. Шийгара да а ца оалаш, шийна чIоагIа новкъа а да, Керам шийна везаш саг а ва, бакъда Султана цIи техар Керам ва яхаш дувц наха аьнна гIийбат зрадаьккхар цо цIагIа а ара а.

— Са даьсара, венна духха яле а тахан велча санна дага-м воал из Iаьдала, — кхы а Юсапа сатем боабир Эдала. — Кхыметтел цхьа кIира хьалха, майдане пхьегIа тIа Iаббас а ма вар из вувлаш.

— Фу йоахар Iаббаса? — хаьттар Юсапа.

— Цкъа ханза дусаргдац из вулам хьангара даьннад йоахар-кх.

— Нах ба уж, Iаббас, Довт, Керам, — кхы сатохадаланзар Юсапага. — Даьла моастагIий. Уж бар дIахоадабе безаш, шоаш ца ду ламаз а, ца кхоаба марха а тIехьа. Уж баха юрт хаьда чуяхар кхерам ба...

— Нах нийсбаь-м е хьо а, е со а варгвац. Вешта хьай дезал кхетабе, царга бIарг лакха-м беза, — тховсара Эдала оал-оалар хьалхе уйла а яь цунна футтаройна оалаш санна оалар. — Дала а наха а жоп дехаргда хьогара хьа хьай дезал харцахь болхе.

— Фу даьд цар? — цIогIа хьекхар Юсапа. — ЙоI харцахь лийннай, воIо саг вийнав?..

— Аз-м хьона дикадар хилча дика хеташ ях... Хьо наха вовзаш, лоархIаш саг ва... Миштта мегаргда бераш кач цIе зигаш а эхка кашамашка ахийта. Аз ма яхий хьога, тахан цу Султана каша тIа хиннача берашта юкъе шун кIаьнк вайра сона.

— Фу дергда аз царна. ДIа ца яхаш, човха ца беш даларе белхе ма варий со. Далла гуиз, хьувззадеш бIехалий дараш санна кортош хьа-м доахаргдар воI волчун а йоI йолчун а... ТIаккха се воврг ма вий со.

Къиза да вар Юсап. Духхьал бераш хьадахар мара кхы гунахъ дацар цун, цIаккха пар йоакхо яйзацар. Берига истий болх беш бар, хIаране йора цап шо-шоай берий йоакхо.

— Хьо вецаре наха загат дала а мегар берашта, — оалар цунга Калимата шоай къовсам баьлча, — е Iаьдало новкъостал де мегар. Хьо ва-кх царнен загатан юкъе гIертар.

Духхьал ше хьош болча новкъа ший бераш даха гIертилга мара цунна дагадоаллаш хIама дацар.

Тахан боккха бохам хиннабар Юсапа Керама коара араваккхар бахьан долаш. Цудухьа яьяр цо аргIанна йоаца зерата бийса а. Шийна хиннача халахетарах кIеззига вицлургвацар-те, аьнна. Мичара, цунга догдоахилга а хилانзар. Эдала кашмашка даьллачох дийцараша, сесага нах болча аьначо кхы а чIоагIагIа саготдир цун...

Хьаьший дIабахачул тIехьагIа дукха иллар Юсап юврагIах хьерчаш, наб ца кхеташ. Фадимана а цун берашта а дов де дагахь чIоагIвеннавар из. Из-м цо тховссаре даь хургдар хьаьший дIабаха гайнабецаре. Кхийнача йоIа фу гIулакх да наьха ловзарашка халхаювла, кIаьнка фу гIулакх да цIе зигаш кач а дехка кашамашка аха, йоахар цо ший дагахь. «А, уж бац бехке, — соцадир Юсапа ший дагахь, — бехке я цар нана. Iурре аз дика човхаергъя из. Човхаергъя хIанзалца ца човхаьнча тайпара-м».

Ахнел тIехьяьннаяр бийса Юсапа наб кхеташ. Бакъда набаро сатем бонзар цунна. Ше велча санна хийтар Юсапа. Тамаш яр из, кхы саг велча таьзет хул, бакъда ер веннача ловзар латтар. Цхьаккха наьха саг вацар ловзарга, духхьал укхай истийи дезали мара. Багах йиш а леккаш аргIаргIах халхабувлар истий, тIаккха берригаш цхьана пхьарсаш дIа а ухийташ бувлар. Массанел хьаьргI яр эгар зIамагIйола сесаг. Цо ше хьалхаювлаше доахача илле цецваьккхавар Юсап.

Моажача кхаха моажаль
дуне
Сийнача сигло сийлдаь дуне
Ер деррит дуне хоздаь Юсап
Хьай дегIо на лов моаршал
хьона

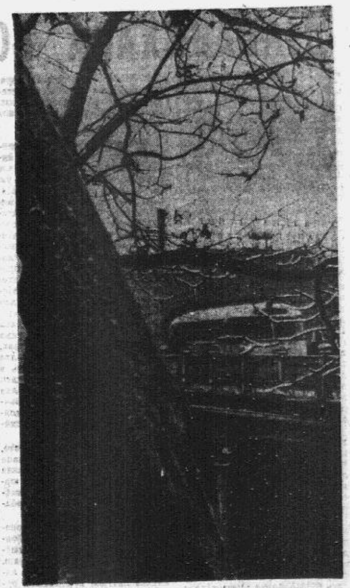
Цкъа а шоза а даьлага кхайка гIертар из, бакъда багара йоалаш оаз яцар. Низа геттара эшавеннавар. «Са даьла, — дагадехар цунна, — со валарга хьежаш хиннаб-кх ераш, сесаг яр а, бер дар а. Тамаш яц цхьа дезалхо хинна а къахетам беш ца хилар». Бакъда, цунна из дагадехача ханна иллеш айделар, халхараш сихделар.

Цу ханна ше Iаьхарте дIавигача санна хийтар Юсапа. ЯIаьхача коридора чу да ер дIавугаш укхан пхьарс дIахеца малейк. Шаккха ца социйташ шок еттар цо. Цецваьккхавар Юсап цо еттача шокаро а цун керта тIа ягIача шин мукIилго а. «Уж муIаш хIаний-те укхан, — уйла йора Юсапа. — ШайтIа мара хилац ма йоахарий муIаш».

— Из шок хIана етт Iа, ва малейк? — Iевалаезар из ца хаьттача.

Малейка жоп даланзар. Кхыметтел укхангахь хьа а хьажанзар.

(ДIахододар хургда).

Грозный тахан. С. ТЕМИРГАЕВА сурт.

Халкъа багахбувцамцара

ДАЬНА АЛАР

Цхьан хIамах дог гIоздаьнна чувеначa Цагена гIаро сомаваьнкха хиннаъ сайрийна денз дика могаш воацаш Iовижа хинна ший да.

— Хьакхийца валла хьа да, ма чIоагIа ю Iа из гIар! — аьннад цо ший воIага.

— Сай даьна аьлча аз кхы могийтаргдац хьона, сай да ца лоархIар аз а лоархIаргвац. Цу тIа даьннадале, хьай да воаллалва хьа хьакхийца! — яьхад воIо.

ДИКА СЕСАГ ХИЛАР

Цхьанна хIаманна даькъе воацаш цхьа ледара зIамсаг хиннав юрта вахаш. ДIатохабеййнача гаргарча наха сат йоалаяьй цунна. ХIаьта кастта, цхьаннена дага а доапаш, геттара наха лоархIаш, берригача мехко сий деш къонах хиннав цох.

— Со-м сай сесагаца тIом лоаттабал а ма вац. ХьогI-м юрта меттел, мехка а вовзаш дика къонах ма хиларий! Миштта нийсделар хьа из? — аьнна хаьттад хьоашалгIа вена нийсвеннача, из хьалха денз дика вовзаш волча новкъосто.

— Даьра, воше, са дикалах ма дац хьона из. Коа, ара, лоалахошка ше дIа-хьа мел яхача, тха къонахчю из а даь, вож а даь, яхаш, со хеставе йолаелар са сесаг. Иштта, из бахьан долаш, со лархIа а везве а баьлар са лоалахой. Лоалахоша со везвича, со лархIа йолаелар юрт. Юрто со лаьрхIача берригача мехка а дIахезар са цIи. Иштта да хьона дика сесаг хилар! — яьхад воккхо.

Ш А Ш К А Ш

Грозверча № 10 йолча профессионально-технически училище чакхдаьннад командашта юкъе хьалхле яккхара эрсий шашкаех ловзилга. Хьалхарен шоллагIен моттигаш йийкъар сантехникийн чертежникийконструкторийн группай командаша, кхоалагIа моттиг а чертежникий-конструкторий шоллагIча группа яьккхар.

Хьалхарча доска тIа дикагIа хьокхамаш даьхар 7 хила йиш йолча 5 очко яьккхача Н. Симонянен А. Дударовен. КхоалагIча спортивни разряда норма кхоачашйир 11 саго.

В. ЛАНСКОЙ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

КАСТТА РЕСПУБЛИКА КИНОЭКРАНАШКА ХУРГДА

1. «ЛАЬТТАН ТIАРЧА ВАХАРА ДУХЬА»

«Сийлахьа цIи» яхача диалоге шоллагIа фильм. Керттера роль ловзаю Матвеев Евгене. Даьккхад «Мосфильма» киностуде.

2. «ОАРЦ»

Легендарни партизански баьччана С. А. Ковпака хетадаьд фильм. Даьккхад А. Довженко цIерагIча киностуде. Сценарий И. Болгарина, В. Смирнова я. Оттадаьд Т. Левчука.

Кинофильмаш хьувкха Нохч-ГIалгIай республикански контора.

РЕКЛАМАГА ХЬЕЖАЛАШ!

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 март

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Пистоленко. «ЛагIаш» яхача телевизионни спектакла I-гIа, 2-гIа сереш. 16.15 — Передачай программа. 16.20 — «Москва а москвичаш а». Обозрени. 16.50 — Дешархошта. Горький. «Хин бухе» яхача телевизионни спектакла I-гIа серн. 18.25 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала). 18.40 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 19.00 — Советски халкъа къахьегама традицешца къахьегамхой кхебар. Облсовпрофа председатела Беляева выступлени. 19.10 — Телевизорашка хьожарий хаттарашта жоп лу СССР-а Iилмай Академе членкорреспондента Афанасьева. 19.40 — Пистоленко. «ЛагIаш» яхача телевизионни спектакла премьера. «Голаш етта никъ» яха 3-гIа серн. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Спортивни программа. 1. СССР-а халкъий 3-ча Iан спартакиаде. 2. Чехословакен Советски Союзен сборни командаш хоккейх ловзаш дунен халкъашта юкъера вIашагIкхетар. Чехословакера передача. Йистеьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

19.30 — Шоана, новатораш. 19.40 — Киножурнал. 19.50 — Цхьан дезала юкъе (гIалгIай меттала). 20.10 — Шоана, бераш. 20.20 — Юрта кагирхошта йола передача. 20.35 — «Лаьттан совгIаташ» яха документальни фильм.

13 март

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — «Киноникъбархой клуб». 10.30 — Пистоленко. «ЛагIаш» яха телевизионни спектакль. «Голаш етта никъ» яха 3-гIа серн. 15.55 — Передачай программа. 16.00 — «Iилма—тахан». 16.30 — Дешархошта. Горький. «Хин бухе» яхача телевизионни спектакла 2-гIа серн. 17.50 — «Дека хьо, илли» яха фильм-концерт. 18.25 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.45 — Документальни фильм. 18.55 — Мичурина цIерагIча совхоза хьайбаш леладерий, социалистически якъахьакъехьа. 19.15 — Киножурнал. 19.25 — Советски сага патриотизми интернационализми (нохчий меттала). 19.40 — Пистоленко. «ЛагIаш» яхача телевизионни спектакла премьера. «Сатем бола пристань» яха 4-гIа серн. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — СССР-а халкъий 3-ча Iан спартакиаде. 1. Ког-соалозаш фигурни хахкар. Кхоачашъянза яргйоаца программа. Босбола телевидени. 2. Ког-соалозаш а лыжаш а хахкар. 23.15 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

12.00 — Пятилеткана вай хьинар дола къахьегам ба. Химикий культура Дворец агитбригада. 19.55 — Хоамаш, реклама. 20.00 — Шоана, бераш. 20.10 — Концерт. 20.45 — «Заповедни моттиг» яха телевизионни фильм.

Р А Д И О

12 март

6.30 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала). 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25—Татарски ашараш (гIалгIай меттала). 8.45—«ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала). 16.00— «Къахьегарга хьежжа я сийле» яха очерк (гIалгIай меттала). 16.15 — «Iилма — производствана» яха корреспонденци (нохчий меттала). 16.30 — «Вай советски халкъ да» яха беседа (нохчий меттала). 15.45 — КПСС-а XXIV-ча съезда соцамаш кхоачашде. Опыт хьаьца доттагIий болча бахар (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

13 март

7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Юртарча коммунистий бIаьстанара йовкхоаш» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 8.40 — «Школьни глобус» (эрсий меттала). 16.00 — Атеистически радиоклуб. «Владимир Ильич Ленина дынен ниназен хьакъехьа» яха биологически Iилмай кандидата Ковнацке беседа (эрсий меттала). 16.15 — «Деррига а сага долча дикана» яха корреспонденци (нохчий меттала). 16.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 16.45 — КПСС-а XXIV-ча съезда соцамаш кхоачашде. «Яхье довлар из хьалха довлар да» (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 19.30 — «ХIанзара ханара къона саг» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 20.00 — «Нохч-гIалгIай халкъий инструментий исторецара» яха передача (гIалгIай меттала).

Х А О Т Т А М

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, малхбоалехьара мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 1—5, Грозне 1—3 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. 13 мартера 16 марте кхаччалца морхаш а йолаш, наг-нагахьа екха а екхаш, лоадама йоачан а йоацаш, бе-беча оагIорахьара мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 1—6 градус шелал йолаши деношка 1 градус шелалгара 4 градусага кхоачаш йIовхал йолаши хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктоккхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет аравувл шинарен, еран, шоаттен денопша.

СФ04125. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84. Типография из-за «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 2524.